

Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ ΤΗΣ ΚΤΗΝΟΤΡΟΦΙΑΣ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ Κ. ΕΞΑΡΧΟΥ

Κοσμήτορος τῆς Κτηνιατρικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

1-7-1: Προϊστορική καὶ ἱστορική περίοδος μέχρι τοῦ 1950

Εἰδικαὶ γεωφυσικαὶ καὶ γεωοικονομικαὶ συνθήκαι συνετέλεσαν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ἐξακολουθοῦν νὰ συντελοῦν ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς τὴν δημιουργίαν εὐνοϊκῶν παραγόντων διὰ τὴν ὑπαρξίν κτηνοτροφίας εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον.

Κατὰ τὴν προϊστορικὴν περίοδον (6000 π.Χ.) εἰς τὸν χῶρον τῆς Μακεδονίας (Νέα Νικομήδεια) ἐξετρέφοντο κυρίως τὰ μικρὰ μηρυκαστικά (αἰγοπρόβατα), ἠκυλούθουν οἱ χοῖροι καὶ μόνον ὀλίγα βοοειδῆ διατηροῦντο.

Βραδύτερον, κατὰ τὴν μυκηναϊκὴν καὶ μινωικὴν περίοδον (2000–1200 π.Χ.), ὅπως διαπιστοῦται ἐκ γλυπτῶν εὐρημάτων καὶ ἀναπαραστάσεων ἀγγείων, τόσον εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν Ἑλλάδα, ὅσον καὶ εἰς τὰς νήσους, ὁ πολλαπλασιασμὸς αἰγοπροβάτων, χοίρων, βοοειδῶν, ἵππων κλπ. ἀπετέλει τὴν κυρίαν ἀπασχόλησιν τῶν κατοίκων.

Ὁ Ὅμηρος δίδει λαμπρὰς περιγραφὰς τοῦ ποιμενικοῦ βίου τῆς περιόδου ταύτης, καθὼς ἐπίσης καὶ τῆς κατεργασίας τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων (γάλακτος κλπ.).

Ὁ Ἡσίοδος τὸ 700 π.Χ., μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων καὶ τὴν ἐγκατάστασιν καὶ κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ εἰς τὴν Ἠπειρωτικὴν χώραν καὶ εἰς τὰς νήσους, γράφει διὰ τὴν Ἠπειρον: «Ἔστι τις Ἑλλοπιή πολυλήϊος εἶδ' εὐλείμων ἀφνεΐη μήλοισι καὶ εἰδιπόδεσι βόεσιν» (ὑπάρχει μία Ἑλλοπιή πολύομβρος καὶ καλολεῖβαδος, πλουσία εἰς πρόβατα καὶ ταχύποδα βόδια).

Ὁ Ἀριστοτέλης βραδύτερον (335–325 π.Χ.) γράφει εἰς τὴν «Ζῶων Ἱστορίαν», Βιβλ. III, Κεφ. XVI, 7: «Αἱ δὲ ἠπειρωτικαὶ βόες, αἱ μεγάλαι, βδάλονται ἐκάστη ἀμφορὰ καὶ τούτου τὸ ἥμισυ κατὰ τοὺς δύο μαστοὺς, ὁ δὲ βδάλων ὀρθὸς ἔστηκεν ἢ μικρὸν ἐπικύπτων διὰ τὸ μὴ δύνασθαι ἄν ἀφικέσθαι καθήμενος. Γέγνηται δ' ἔξω ὄνου καὶ τᾶλλα μεγάλα τετράποδα ἐν τῇ Ἠπειρῷ. Ἄλλ' ἔχει πολλὴν ἢ χώρα τοιαύτην εὐβοσίαν καὶ καθ' ἐκάστην ὥραν ἐπιτηδείους τόπους. Μέγιστοι δὲ οἱ τε βόες εἰσὶ καὶ τὰ πρόβατα τὰ καλούμενα πур-

ρικά, τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην ἀπὸ Πύρρου τοῦ Βασιλέως». («Αἱ δὲ μεγάλαι ἠπειρωτικαὶ ἀγελάδες, δίδουν $1\frac{1}{2}$ ἀμπορέα γάλακτος ἀπὸ τοὺς δύο μαστούς, ὁ δὲ ἀμελκτῆς ἴσταται ὄρθιος ἢ κύπτει ὀλίγον, διότι δὲν δύναται νὰ τὰς ἀμέλξη καθήμενος. Διατρέφονται δὲ εἰς τὴν ἠπειρον καὶ τὰ ἄλλα μεγαλόσωμα τετράποδα ἐκτὸς τοῦ ὄνου. Πολὺ μεγαλόσωμοι εἶναι οἱ βόες καὶ οἱ κύνες, τὰ δὲ μεγαλόσωμα ἔχουν ἀνάγκην περισσοτέρας νομῆς. Ἀλλὰ ἡ χώρα ἔχει πολλὴν νομὴν καὶ διὰ κάθε περίοδον καταλλήλους τόπους. Πολὺ μεγαλόσωμοι εἶναι οἱ βόες καὶ τὰ πρόβατα τὰ ὁποῖα καλοῦνται πυρρικά, ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Βασιλέως τῆς ἠπειρου Πύρρου»).

Εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς μακεδονικῆς περιόδου ἡ ἑλληνικὴ κτηνοτροφία παρουσιάζεται ἀπὸ τὸν Ἀριστοτέλην ὡς ἀνθηροτάτη. Ὁ εἰς καὶ ἡμισυς ἀμπορέως γάλακτος τῶν πυρρικῶν ἀγελάδων, ἀντιστοιχεῖ πρὸς 18 χλγρ. γάλακτος καὶ τοῦτο διότι, ὅπως ἐξηγεῖ ὁ συγγραφεὺς, ἡ χώρα ἔχει ἄφθονον νομὴν καὶ καταλλήλους τόπους διαβιώσεως τῶν ζώων δι' ὅλας τὰς ἐποχάς.

Πράγματι καὶ ἀπὸ ἄλλας μαρτυρίας τεκμαίρεται ὅτι τὴν περίοδον αὐτὴν ὅλη ἡ ὄρεινὴ Ἑλλάς ἔχει πλήρη δασοκάλυψιν καὶ οὕτω τὰ ὑψίπεδα, αἱ κοιλάδες ἀπορροῆς τῶν ποταμῶν καὶ αἱ παράλια πεδιάδες ἦσαν πολὺ εὐφοροὶ καὶ γόνιμοι. Ἡ διαίτα τῶν ὑδάτων ἦτο κανονικὴ καὶ οὕτω δὲν εἶχον ἐμφανισθῆ σοβαραὶ διαβρώσεις εἰς τὸν ὄρεινὸν ὄγκον καὶ δὲν εἶχον σχηματισθῆ ἔλη καὶ τέλματα εἰς τὰς πεδιάδας.

Μὲ τὴν κατάληψιν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους ἀρχίζει ἡ πρώτη πτώσις τῆς στάθμης τῆς κτηνοτροφίας, διότι οἱ κατακτηταὶ καὶ τὸ ἀνθρώπινον ὑλικὸν τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ὑπεβάθμισαν μὲ τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν πλέον ζωηρῶν καὶ πλέον ἱκανῶν στοιχείων καὶ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἐξ Ἑλλάδος τῶν πλέον ἐκπαιδευμένων ἀτόμων, καὶ τὸν φυσικὸν πλοῦτον τῆς χώρας ἐμείωσαν. Ὡσαύτως, τὸ πολυτιμότερον τμήμα τοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου διήρπασαν καὶ μετέφερον εἰς τὴν Ἰταλίαν, παραλλήλως δέ, διὰ τῆς ἐγκαταστάσεως εἰς τὸν ἑλληνικὸν χῶρον αὐτοκρατορικῶν νεωρίων, ἤρχισαν νὰ ἐπιφέρουν μίαν ἀλόγιστον καταστροφήν εἰς τὰ ἑλληνικὰ δάση, διὰ νὰ καλύψουν τὰς μεγάλας ἀνάγκας τῶν εἰς ξυλείαν καὶ διὰ τὴν ναυπήγησιν τῶν πολεμικῶν τῶν πλοίων.

Βραδύτερον, ἀπὸ τοῦ βου μ. Χ. αἰῶνος, μὲ τὴν εἰσβολὴν τῶν βαρβάρων φυλῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἡ ὑποβάθμισις τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου ἐνεργεῖται μὲ ἐντονώτερον ρυθμὸν, διότι τὸ ἔμψυχον ὑλικὸν τῆς Ἑλλάδος ὑποβαθμίζεται περαιτέρω. Παραλλήλως καὶ μὲ τὴν ἀποψίλωσιν τοῦ ὄρεινοῦ χώρου ἀπὸ τὴν δασικὴν βλάστησιν ἀρχίζει ἡ διάβρωσις τῆς ὄρεινῆς περιοχῆς, ἡ δημιουργία χειμάρων εἰς τὰς λεκάνας ἀπορροῆς καὶ ἡ κατάλυσις τῶν παραλίων πεδινῶν ἐκτάσεων ἀπὸ ἔλη καὶ τέλματα.

Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἐπικρατεῖ ὀριστικῶς, μετὰ τὴν νίκην τῶν εἰκονολατρῶν, ὁ τιμαριοτισμὸς, ὁ ὁποῖος συνεχίζεται καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς τουρκικῆς κατοχῆς (ἀπὸ τοῦ 1400 περίπου μέχρι τοῦ 1827), καὶ κατὰ τὴν πρώτην ἑκατονταετίαν ἀπὸ τοῦ νέου ἑλληνικοῦ κράτους (μέχρι τοῦ 1925).

Οἱ πολλοὶ ξένοι καὶ οἱ ὀλίγοι Ἕλληνες φεουδάρχαι, κατὰ τὴν τουρκικὴν περίοδον κατοχῆς, κατέχουν τὰ πεδινὰ τμήματα τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα εἴτε καλλιεργοῦν διὰ κολλήγων, εἴτε συνηθέστερον, ἐνοικιάζουν εἰς τοὺς ἀρχιποίμενας (τσελιγκάδες) διὰ τὴν χειμερινὴν βοσκὴν τῶν πολὺ μεγάλων ποιμνίων, προβάτων καὶ αἰγῶν, κατὰ κύριον λόγον, καὶ βοοειδῶν καὶ ἵππων κατὰ δευτέρον. Οἱ πεδινοὶ ἀγρόται ἐξηνητημένοι ἀπὸ τὰς καταπίσεις καὶ τὴν ἐλονοσίαν, περιορίζονται εἰς τὴν ἐπὶ μορτῆ (γεώμορον) καλλιέργειαν μικρῶν σχετικῶς ἐκτάσεων γῆς με ἐτησίας καλλιέργειας σιτηρῶν. Διατηροῦν ἐν ζεῦγος ἀροτρίων βοῶν (συχνάκις με τὴν ἐνίσχυσιν τοῦ φεουδάρχου), σπανίως δὲ συντηροῦν ἐν μικροποίμνιον προβάτων ἢ αἰγῶν, τῶν ὁποίων ὁ ἀριθμὸς κυμαίνεται ἀπὸ 2—10 κεφαλὰς, καὶ διατρέφουν 2—10 ὄρνιθας ἢ χήνας.

Ἐναντιῶνται εἰς τὴν ὄρεινὴν καὶ ἡμιορεινὴν περιοχὴν, ἣτις ἀποτελεῖ τὰ 70% τῆς ἐπιφανείας τῆς Ἑλλάδος, συνωθεῖται καὶ ὀργανώνεται εἰς κοινοτικὴν καὶ συνεργατικὴν βάσιν τὸ μεγαλύτερον καὶ ζωηρότερον τμῆμα τοῦ ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ὁποῖον ὀργανώνει ὀρθολογικῶς, λόγῳ τῆς ἀνάγκης ἐπιβιώσεως, τὴν ἡμιορεινὴν καὶ ὄρεινὴν οἰκονομίαν.

Διάκριτικὴν θέσιν εἰς τὴν ὄρεινὴν οἰκονομίαν καταλαμβάνουν οἱ νομάδες ἐκτροφεῖς ποιμνίων προβάτων καὶ αἰγῶν (σαρακατσάνοι, βλάχοι, ἀρβανιτόβλαχοι) κατὰ κύριον λόγον, οἱ ὁποῖοι με τὸ «τσελιγκάτο» χωροῦν εἰς μίαν ἀρτίαν τεχνικῶς καὶ λίαν ἱκανοποιητικὴν διὰ τὴν περίοδον ἐκείνην βιοτεχνικὴν ἐπιξεργασίαν καὶ ἐμπορίαν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων. Ἐπεξεργάζονται τὸ γάλα εἰς τὰ τυροκομεῖα (μπανζαριά), ὁμοίως τὸ ἔριον εἰς τοὺς βιοτεχνικοὺς ἀργαλειοὺς τῶν ὄρεινῶν χωρίων διὰ τὴν κατασκευὴν κυλιμιῶν, βελεντζῶν, εἰδῶν ἐνδύσεως, φλοκατῶν κλπ., εἰς ἐξαίρετα σχέδια, ἅτινα διεφύλαξεν ἡ παράδοσις τόσον ἐκ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς τέχνης, ὅσον καὶ ἐξ ἀλληλεπιδράσεως εἰς τὴν τέχνην τοῦ κράματος τῶν λαῶν τῆς Βυζαντινῆς καὶ Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας.

Μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου καὶ ἤδη ἀπὸ τοῦ 16ου αἰῶνος, ἐπειδὴ ὁ χώρος τῆς ἡμιορεινῆς καὶ ὄρεινῆς περιοχῆς ἦτο περιορισμένος, ἀρχίζει μίαν ἰδιόρρυθμον ἐντατικὴν μετανάστευσιν τοῦ ὄρεινοῦ αὐτοῦ πληθυσμοῦ τόσον εἰς τὰ ἀστικά κέντρα τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας (Κωνσταντινούπολις—Σμύρνη καὶ γόνιμοι περιοχαὶ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας) ὅσον καὶ εἰς τὰ ἀστικά κέντρα τῆς Βαλκανικῆς, τῆς Οὐγγαρίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Νοτίου Ρωσίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Αἰγύπτου κλπ.

Φαίνεται ὅτι οἱ πρῶτοι μετανάσται ἤσκησαν κατὰ κύριον λόγον ἐμπορίαν τῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων τῆς ἑλληνικῆς παραγωγῆς (τυρεμπόριον—ἐμπόριον ὑφαντῶν) καὶ ἐν συνεχείᾳ τῶν γεωργικῶν προϊόντων τῶν χωρῶν εἰς τὰς ὁποίας εἶχον μεταναστεῦσαι (σιτεμπόριον εἰς τὴν Νότιον Ρωσίαν, Ρουμανίαν, Βουλγαρίαν κλπ., ἐμπόριον βάμβακος εἰς τὴν Αἰγύπτου κλπ.).

Ἐνιοὶ τῶν ὄρεινῶν Ἑλλήνων μεταναστῶν ἠσχολήθησαν καὶ με τὰς κυριαρχούσας τὴν περίοδον ἐκείνην βιοτεχνικὰς καὶ τριτογενεῖς δραστηριότητας (ἀρτοποιεῖα, ἐστιατόρια, παροχὴ ἱατρικῶν ὑπηρεσιῶν εἰς τὰς καθυστερημένας

χώρας, βιοτεχνική παραγωγή καλλιτεχνικῶν αντικειμένων ἐκ χαλκοῦ, ὄρει-
χάλκου, ἀργύρου, χρυσοῦ κλπ.).

Οἱ εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας χώρας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης καὶ τὴν Ἰταλίαν μεταναστεύσαντες ὄρειοὶ Ἕλληνες διεπίστωσαν τὴν μεγάλην σημασίαν τὴν ὅποιαν εἶχεν ἡ ἐκπαίδευσις, τόσον διὰ τὴν ἀτομικὴν, ὅσον καὶ διὰ τὴν ἐθνικὴν των προβολὴν καὶ ἀνάπτυξιν. Κατὰ τὸν 17ον καὶ 18ον αἰῶνα ἱδρυσαν τὰ δημοτικὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα καὶ γυμνάσια τῆς Ἠπειροῦ (Βορείου καὶ Νοτίου), τῆς ὄρεινῆς Πελοποννήσου, τῆς Μακεδονίας, τῆς Δωδεκανήσου ὡς καὶ τὴν Ἴονικν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας. Οὕτως, ἡ ἐκπαίδευσις εἰς τὸν ἑλληνικὸν χώρον ἔφθασε κατὰ τὴν περίοδον αὐτὴν εἰς ἰκανοποιητικὴν στάθμην, ὥστε οἱ Ἕλληνες ἐκεῖνοι νὰ θεωροῦνται τὸ πλέον ἐκπαιδευμένον ὕλικὸν τῆς Βαλκανικῆς. Ἀκόμη καὶ εἰς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὅπως εἰς τὴν Αὐστρίαν, Ἕλληνες μετανάσται ἀνῆλθον εἰς τὰς ὑψίστας βαθμίδας τῆς κοινωνικῆς καὶ ὕλικῆς πυραμίδος (Βαρῶνος Σίνας τῆς Αὐστρίας ἐκ Κοζάνης κλπ.).

Λόγῳ ὅμως τῆς μεταναστεύσεως, ὁ ὄρεινὸς ὄγκος ἐστερεῖτο βαθμῶν των πλέον δυναμικῶν ἀνθρώπων του καὶ ἡ κυριαρχοῦσα τότε εἰς τὴν ὄρεινὴν οἰκονομίαν κτηνοτροφικὴ ἐκμετάλλευσις τῶν μικρῶν μηρυκαστικῶν δὲν ἐνεφάνισεν οὐδεμίαν ἐξέλιξιν.

Οὕτω, τὸ 1805 ὁ Rouqueville γράφει «Ἐὰν πιστεύσωμεν τὸν Ἠρόδοτον, τὰ ἐκτρεφόμενα εἰς τὴν Ἠπειρον ζῶα ἦσαν λίαν μεγαλόσωμα. Κατὰ τὸν συγγραφέα τοῦτον, οἱ ἵπποι καὶ οἱ βόες ἦσαν μεγαλόσωμοι, ζωηροὶ καὶ ἀπετέλουν τὰς πλέον ἐξευγενισμένας φυλὰς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Πόσον ὅμως μετεβλήθησαν τὰ πράγματα σήμερον. Τὰ βοοειδῆ εἶναι ἰσχνὰ, ἀκάθαρτα μὲ ἀνοικτὸν χρωματισμὸν, μικρόσωμα καὶ κατάλληλα μόνον δι' ἄροσιν ἐλαφρῶν ἐδαφῶν. Τὸ κρέας των εἶναι σκληρὸν καὶ καταναλίσκεται μόνον ἀπὸ τὰς στρατιωτικὰς φρουρὰς τῶν Ἰονίων νήσων».

Κατὰ τὴν ἴδιαν περίπτου περίοδον γράφει σχεδὸν τὰ αὐτὰ καὶ ὁ Ἄγγλος Smart Huges διὰ τὸ εἶδος καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐκτρεφόμενων εἰς τὴν Ἑλλάδα ζώων.

Οὕτω, καθ' ὅλην τὴν μακροαῖωνα περίοδον ἀπὸ τῆς καταλήψεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων καὶ μέχρι σχεδὸν τῶν ἡμερῶν μας, ἡ ἑλληνικὴ κτηνοτροφία συνεχῶς ὑποβαθμίζεται, ἀκολουθοῦσα τὴν γενικὴν ὑποβάθμισιν καὶ τὴν μείωσιν τῆς παραγωγικότητος τῶν ἑλληνικῶν ἐδαφῶν. Ἀπὸ τὴν πυρρικήν ἀγελάδα ἐφθάσαμεν εἰς τὸν βοῦν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἠπειρωτικὴν ἀγελάδα ἐφθάσαμεν εἰς τὸν βοῦν τῆς Δυτικῆς Μακεδονίας καὶ τὴν ἠπειρωτικὴν βραχυκερατικὴν ἀγελάδα, ἥτις, ὡς περιέγραψαν ταύτην οἱ καθηγηταὶ Δημητριάδης καὶ Ἐξαρχος, εἶναι ἐν μικρόσωμον ζῶον ἀποδίδου 2-5 χλγρ. γάλακτος ἡμερησίως. Τὴν ἴδιαν ὑποβάθμισιν παρατηροῦμεν καὶ εἰς τὰ πρόβατα τῆς ἠπειρωτικῆς Ἑλλάδος, ὅπου ἀπὸ τὸ λαμπρὸν μακρῦουρον πρόβατον τῆς Ἀττικῆς καὶ τῆς Ἠπειροῦ ἐφθάσαμεν εἰς τὸ σημερινὸν μικρόσωμον, μικρᾶς ἀποδόσεως εἰς γάλα καὶ ἔριον ἑλληνικὸν πρόβατον. Ὡς ἐξαιρέσις δύναται μόνον νὰ χαρακτηρισθῇ τὸ πρόβατον τῆς Σκοπέλου καὶ τῆς Χίου, ὅπου εἰδικαὶ συνθῆκαι ἐπέτρεψαν τὴν διαβίωσιν, εἰς πολὺ μικρὸν σχετικῶς ἀριθμὸν, ἐνὸς προβάτου ὑψηλῆς παραγωγικότητος. Τὸ ἴδιον ἰσχύει καὶ διὰ τὸν σημε-

φρινόν μικρόσωμον ἵππων, ὅπως καὶ δι' ὅλα τὰ ἐντόπια εἶδη κατοικιδίων ζώων.

Ἡ ἀπαλλοτριώσις τῶν τσιφλικίων, ἣτις συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ 1922 καὶ μέχρι σήμερον, εἶναι ἀληθές ὅτι ἐπέφερε μίαν ριζικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὴν ἐσωτερικὴν δομὴν τῆς κτηνοτροφίας μας. Κατηργήθησαν σχεδὸν τὰ «τσελιγκάτα» καὶ ἐδημιουργήθη εἰς τὸν ὀρεινὸν χῶρον ὁ μικροκτηνοτρόφος τῶν 50-200 κεφαλῶν μικροσώμων προβάτων. Κυρίως ἐδημιουργήθη μία ἐκτεταμένη ποιμνιοτροφία προβάτων καὶ αἰγῶν, ἣτις συμπληρώνει τὸ μικρὸν ἀγροτικὸν εἰσόδημα τῶν γεωργικῶν οἰκογενειῶν τῶν πεδινῶν μας περιοχῶν. Ἡ μορφή αὕτη τῆς ποιμενικῆς κτηνοτροφίας κυριαρχεῖ μέχρι σήμερον εἰς τὰς πλείεστας ἐλληνικὰς περιοχάς.

Τὴν τοιαύτην ἐξέλιξιν τῆς ἐλληνικῆς κτηνοτροφίας κατὰ τὰ τελευταῖα πενήτηντα ἔτη ὑπεβοήθησαν καὶ καθωδήγησαν οἱ κτηνίατροι Πηλάβιος, Χ. Μπασιώκας, Ἄλ. Χαραλαμπίδης καὶ Παπαχρηστοφίλου, καὶ οἱ γεωπόνοι Ρ. Δημητριάδης, Σπ. Χασιώτης, Φ. Τζουλιάνης, Βασ. Παπαδημητρίου, Ι. Δημητριάδης καὶ ἄλλοι.

1-7-2: Ἡ διαμόρφωσις τῆς ἐλληνικῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς κατὰ τὴν περίοδον 1950-1968

Α. Γενικὰ κοινωνικοοικονομικὰ στοιχεῖα

Ἡ ἐλληνικὴ πρωτογενὴ παραγωγή (Γεωργία-Κτηνοτροφία-Ἀλιεία-Δασοπονία) μετὰ τὸ πέρασ τῆς δεκαετοῦς πολεμικῆς περιόδου (1940-1950), εὔρεθεισα ὑπὸ συνθήκας πλήρους ἐξαρθρώσεως τοῦ παραγωγικοῦ μηχανισμοῦ, ἐπανῆλθεν εἰς τὰ προπολεμικὰ ἐπίπεδα παραγωγῆς μόλις τὸ 1955 καὶ ἤρχισεν ἔκτοτε βελτιοῦσα τὴν μορφήν τῆς δραστηριότητός της μὲ ρυθμὸν μετρίως ἱκανοποιητικόν.

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1956 καὶ 1966 ἡ μέση ἔτησίαι αὐξήσις τοῦ συνολικοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος ἀνῆλθεν εἰς 6,2%. Τὸ κατὰ κεφαλὴν εἰσόδημα ἀνῆλθεν ἀπὸ 333 \$ τὸ 1957 εἰς 528 \$ τὸ 1966, σημειῶσαν μέσην αὐξήσιν 4,7% ἔτησίως.

Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐπραγματοποιήθησαν κατὰ μέσον ὄρον ἔτησίως ἐπενδύσεις 23 δισεκ. δρχ., ἐξ ὧν αἱ ἐξ ἰδιωτικῶν πηγῶν ἀνῆλθον εἰς 16,4 δισεκ. δρχ.

Αἱ ἐλληνικαὶ ἐξαγωγαὶ ἐγχωρίων προϊόντων ἀπὸ 223 ἑκατ. \$ τὸ 1957 ἀνῆλθον εἰς 403 ἑκατ. \$ τὸ 1966.

Οἱ ἄδηλοι πόροι τῆς χώρας (Μετανάστευσις-Τουρισμὸς Ἐμπορικὴ Ναυτιλία) ἀπὸ 236 ἑκατ. \$ τὸ 1957 ἔφθασαν τὰ 636 ἑκατ. \$ τὸ 1966.

Ἐν τῇ πρωτογενῇ ὁμως παραγωγῇ ἡ μέση ἔτησίαι αὐξήσις τοῦ ἀκαθαρίστου γεωργικοῦ εἰσοδήματος κατὰ τὴν δεκαετίαν 1957-1966 ἀνῆλθε μόνον εἰς 3,3% (ἐναντι 8,1% τῆς μεταποιήσεως). Τὸ μέσον ἔτήσιον ἀγροτικὸν εἰσόδημα κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἀνῆλθεν εἰς 26,2 δισεκ. δρχ. Ἡ κατὰ κε-

φαλήν διάρθρωσις τοῦ ἐγχωρίου προϊόντος κατὰ περιφέρειας δεικνύει ὅτι τοῦτο κατὰ τὸ ἔτος 1965 ἐκυμαίνεται κατὰ περιοχάς, ἀπὸ 27,049 δρχ. εἰς τὴν περιφέρειαν πρωτευούσης μέχρι 10,933 δρχ. εἰς τὴν Ἑπειρον. Ἀνήρχετο δηλαδὴ τὸ κατὰ κεφαλὴν ἐγχώριον προϊόν τῶν Ἑπειρωτῶν εἰς 40,4% τοῦ προϊόντος τῆς περιφέρειας πρωτευούσης ἢ 61,7% τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν ἐγχωρίου ἔθνικοῦ προϊόντος.

Ἄν ὅμως ἀνατάμωμεν τὴν διαμόρφωσιν τοῦ ἀκαθάριστου προϊόντος ἐν Ἑπιείρῳ τότε διαπιστοῦμεν ὅτι τὸ ἐγχώριον κατὰ κεφαλὴν ἀκαθάριστον προϊόν εἰς ὠρισμένας ὄρεινὰς κοινότητας τῆς περιοχῆς ταύτης ἦτο περίξ τῶν 3,000 δρχ. (100 δολ.) καὶ τὸ μέσον γεωργικὸν ὄλης τῆς Ἑπιείρου ἦτο 6,600 δρχ. (220 δολ.), ἦτοι εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἀνήρχετο εἰς τὸ $\frac{1}{9}$ τοῦ κατὰ κεφαλὴν ἀκαθάριστου προϊόντος τῆς πρωτευούσης καὶ εἰς τὴν δευτέραν εἰς τὸ $\frac{1}{5}$ περίπου, τοῦ μέσου κατὰ κεφαλὴν ἀκαθάριστου προϊόντος τῆς χώρας.

Πέραν τούτων ἡ διαπιστουμένη χαμηλὴ παραγωγικότης τῆς ἐλληνικῆς γεωργίας καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν χώραν ὀφείλεται εἰς τὴν σχετικὴν ἀνεπάρκειαν τῶν ὑφισταμένων γεωργικῶν πόρων, εἰς τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ, εἰς τὴν μὴ εἰσέτι βελτίωσιν τῶν δυσμενῶν ἀπὸ ἀπόψεως κυρίως ὕδατος συνθηκῶν καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν ἐκσυγχρονισμοῦ τῶν ἐφαρμοζομένων μεθόδων παραγωγῆς.

Ἡ Ἑλλάς ἔχει τὸν μικρότερον κλῆρον μεταξὺ τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Κατὰ τὸν Ἄριστ. Κλήμην ὁ μέσος κλῆρος κατὰ γεωργικὴν οἰκογένειαν ἦτο τὸ 1929 37,7 στρέμ. καὶ τὸ 1950 ἐμειώθη εἰς 27,5 στρέμ. Κατὰ τὸν Πάσχ. Τσαμπάσην τὸ 1967 ὁ μέσος κλῆρος ἦτο 32 στρέμ. καὶ αἱ γεωργικαὶ ἐκμεταλλεύσεις ἦσαν 1,349,400.

Κατὰ τὸν καθηγητὴν Β. Βογιατζῆν τὰ 73% ὄλων τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων διέθετον τὸ 1967 κάτω τῶν 30 στρεμ. καὶ τὰ 87,1% τοῦ συνόλου τῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων διέθετον κλῆρον κάτω τῶν 50 στρεμμάτων.

Οὕτως, ἡ Ἑλλάς διαθέτει, κατὰ ἐκμετάλλευσιν, τὰ 50% περίπου τοῦ μέσου κλήρου τῆς Ἰταλίας (62 στρέμ.), τὰ 33,6% τοῦ κλήρου τῆς Ὀλλανδίας (88 στρέμ.), τὰ 29,7% τοῦ κλήρου τῆς Δ. Γερμανίας (95 στρέμ.), τὰ 17% τοῦ μέσου γαλλικοῦ κλήρου (185 στρέμ.), τὰ 10% τοῦ ἀγγλικοῦ κλήρου (310 στρέμ.) καὶ τὰ 4% τοῦ μέσου κλήρου τῶν ἐκμεταλλεύσεων τῶν Η.Π.Α. (1,400 στρέμ.), ὅστις μάλιστα αὐξάνει κατ' ἔτος μὲ ρυθμὸν 4% καὶ ἐπομένως κατὰ 56 στρέμ. ἦτοι κατὰ τὸ διπλάσιον τοῦ συνολικοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου.

Ὅ ὡς ἄνω ἐλάχιστος κλῆρος εἶναι παραλλήλως διεσπαρμένος εἰς 7,2 κατὰ μέσον ὄρον τεμάχια κατὰ κλῆρον (ιδιοκτησίας).

Αἱ μικραὶ αὗται ἐπιφάνειαι εἶναι μόνον κατὰ 16% ἀρδευόμεναι.

Κατὰ τὰ στοιχεῖα Ο.Ε.С.Д. «Στατιστικὰ Ἀπασχολήσεως καὶ τῶν Ἐθνικῶν Λογαριασμῶν (Ο.С.Д.В. Statistiques de Main d'oeuvre et Statistiques des Comptes Nationaux), τὸ ποσοστὸν τοῦ γεωργικοῦ πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος τὸ 1956 ἀπετέλει τὸ 55,5% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας τὸ 1966, ἦτοι

μετά δεκαετίαν, έφθασε τὰ 50,2%. Τὸ ποσοστὸν ἐμειώθη συνολικῶς κατὰ τὴν δεκαετίαν κατὰ 5,2% ἢ ἐτησίως κατὰ 0,52%.

Τὸ ἐτήσιον τοῦτο μικρὸν σχετικῶς ποσοστὸν μειώσεως εἶναι ἐνδεικτικὸν τῶν καθυστερημένων χωρῶν, τῶν ἔχουσῶν ἀγροτικὸν πληθυσμὸν ἄνω τοῦ 50% (εἰς Τουρκίαν μὲ ἀγροτικὸν πληθυσμὸν 77,4% τὸ 1956, τὸ ἐτήσιον ποσοστὸν μειώσεως ἀνῆλθεν εἰς 0,3%, κατὰ τὴν δεκαετίαν 3%), ἐνῶ ἀντιθέτως εἰς τὴν Ἰταλίαν τὸ ἐτήσιον ποσοστὸν μειώσεως τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἀνῆλθεν εἰς 1,34% ἐτησίως (ἀπὸ 38,3% τὸ 1956 εἰς 24,9% τὸ 1967), εἰς Ἰσπανίαν εἰς 1,16% (ἀπὸ 44,2% τὸ 1956 εἰς 32,6% τὸ 1966), καὶ εἰς Πορτογαλίαν εἰς 1,18% (ἀπὸ 46,6% τὸ 1956 εἰς 34,8% τὸ 1966).

Ἡ αὔξησις αὕτη τοῦ ποσοστοῦ μειώσεως ἐπαληθεύεται ἤδη καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὴν διετίαν 1966-1968 καθ' ἣν τοῦτο ἀνῆλθεν ἤδη εἰς 1,1% ἐτησίως, διότι τὸ 1968 τὸ ποσοστὸν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἐφθασε 48% τοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἔναντι 50,2% τοῦ 1966.

Εἶναι ἐπίσης ἐνδιαφέρον ὅτι τὸ ἐκ τῆς γεωργίας ἀκαθάριστον ἐγχώριον προϊόν, τὸ 1955 ἀπετέλει τὸ 33,6% τοῦ συνολικοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος, ἐνῶ κατὰ τὸ 1966 τὸ ἐκ τῆς γεωργίας ἀκαθάριστον προϊόν ἀπετέλει τὰ 25,1%. Παρατηρήθη ἐπομένως μείωσις τῆς συμβολῆς τοῦ ἀκαθαρίστου ἐγχωρίου προϊόντος τῆς πρωτογενοῦς παραγωγῆς εἰς τὴν διαμόρφωσιν τοῦ συνολικοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος, ἀνεληθοῦσα εἰς 8,5% κατὰ τὴν δεκαετίαν ἢ εἰς 0,85% ἐτησίως. Ἡ ἐν λόγω μείωσις ἀνῆλθεν εἰς τὴν Τουρκίαν εἰς 0,52% (πλέον καθυστερημένην τῆς Ἑλλάδος), εἰς Πορτογαλίαν εἰς 0,91%, εἰς Ἰσπανίαν εἰς 0,72%, εἰς Ἰταλίαν εἰς 0,72% κλπ.

Εἰδικώτερον ἡ ἑλληνικὴ πρωτογενὴς παραγωγή ἐμφανίζει τὴν κάτωθι γενικὴν εἰκόνα.

Γεωργία

Γενικῶς ἡ μέχρι σήμερον ἀσκηθεῖσα πολιτικὴ ἔσχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν λίαν σημαντικὴν ἐπέκτασιν τῆς καλλιεργείας προϊόντων χαμηλῆς σχετικῶς ἀποδόσεως (σῖτος) ἢ τοιοῦτων δυσχερῶς τοποθετουμένων εἰς τὴν διεθνή ἀγορὰν (καπνός, σταφίδες). Παραλλήλως αἱ σημειούμεναι στρεμματικαὶ ἀποδόσεις εἶναι χαμηλαί. Αἱ πλέον ἀποδοτικαὶ καλλιέργειαι ὀπωροκρηπευτικῶν καὶ βιομηχανικῶν φυτῶν καταλαμβάνουν μικρὰν ἐπιφάνειαν.

Κτηνοτροφία

Ἡ κτηνοτροφικὴ παραγωγή ἀποτελοῦσα χαμηλὸν ποσοστὸν τῆς συνολικῆς ἀξίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς (περίπου 30%), διενεργεῖται διὰ ζωικοῦ ὕλικου λίαν χαμηλῆς παραγωγικότητος καὶ διὰ λίαν καθυστερημένων μεθόδων. Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ συνεχῆς αὔξησις εἰσαγωγῶν κτηνοτροφικῶν προϊόντων ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Τόσον ἡ γεωργία ὅσον καὶ ἡ κτηνοτροφία (πλὴν ὀλίγων ἐξαιρέσεων ἐν τῇ κρεοπαραγωγῇ καὶ ὠοπαραγωγῇ) ἀσκούμεναι ὑπὸ οἰκοτεχνικὴν μορφήν, ἔχουν

μικράν παραγωγικότητα, ούτως ώστε τὰ 50,2% τοῦ συνολικοῦ ἐνεργοῦ πληθυσμοῦ τῶν εἰς ταύτας ἀπασχολουμένων νὰ ἀποδίδουν μόλις τὰ 25,1% τοῦ συνολικοῦ ἀκαθαρίστου προϊόντος.

Ἑλιεία

Ἡ ἄλιευτική μας παραγωγή ἐνεφάνισε μετὰ τὸ 1960 σχετικῶς ἱκανοποιητικὸν ρυθμὸν αὐξήσεως, ὀφειλόμενον κυρίως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτασιν τῆς ὑπερατλαντικῆς ἀλιείας. Ἡ παράκτιος ἀλιεία καὶ ἡ ἀλιεία τῶν ἐσωτερικῶν θαλασσῶν παρουσιάζουν τὸ μειονέκτημα τῆς ἀσκήσεως τῶν ὑπὸ μικρῶν ἀνοργανῶτων μονάδων καὶ μὴ ἐπαρκῶς ἐφωδιασμένων διὰ καταλλήλου ἐξοπλισμοῦ.

Αἱ εἰς ἰχθυηρὰ ἀνάγκαι τῆς χώρας καλύπτονται δι' εἰσαγωγῆς 25% τῶν συνολικῶν ἀναγκῶν ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Δασοπονία

Ἡ δασικὴ παραγωγή εἶναι περιορισμένη, λόγῳ τῆς μικρᾶς δασοκαλύψεως τῆς χώρας (19%) ἀφ' ἐνὸς καὶ λόγῳ τῆς συνεχιζομένης ὑποβαθμίσεως ἢ καὶ καταστροφῆς τοῦ δασικοῦ κεφαλαίου (πυρκαϊαί, ὑπερβόσκησις, ἀπόληψις τῶν δασικῶν προϊόντων πολλάκις πέραν τῶν ἐπιτρεπομένων ὀρίων), ἀφ' ἑτέρου μὲ τελικὸν ἀποτέλεσμα τὴν συνεχῆ μείωσιν τοῦ δασικοῦ κεφαλαίου. Τὰ ἐλλείμματά μας εἰς δασικὰ προϊόντα τὸ 1967 ἀνῆλθον εἰς 67 ἑκατ. δολ.

Ἐν ἔρευνῆσώμεν νῦν εἰδικώτερον ἐν συντομίᾳ τὴν μορφολογηθεῖσαν σήμερον κατάστασιν εἰς τὴν γεωργίαν, κτηνοτροφίαν, ἀλιείαν καὶ δασοπονίαν.

Β. Γεωργία

α) Σιτηρά: α. Φθινοπωρινὴ παραγωγή σιτηρῶν.

Μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1957-1966 ἡ διὰ φθινοπωρινῶν σιτηρῶν καταλαμβανόμενη ἔκτασις ἀνῆλθε κατὰ μέσον ὄρον εἰς 14,000,000 στρέμματα, καλύψασα τὰ 40,5% τῶν καλλιεργησίμων ἢ τὸ 57,5% τῶν δι' ἀροτριάων καλλιεργειῶν καταλαμβανομένων ἐκτάσεων. Ἐκ τῶν ὡς ἄνω ἐκτάσεων 6 ἑκατ. στρέμματα εὐρίσκοντο εἰς ὄρεινὰς καὶ ἡμιορεινὰς περιοχάς.

1. Σίτος: Εἰδικώτερον ὁ σίτος, καλλιεργούμενος τὸ 1927 εἰς 5 ἑκατομμύρια στρέμματα μὲ μέσθην στρεμματικὴν ἀπόδοσιν 71 χλγρ., ἔφθασε νὰ καλλιεργῆται κατὰ μέσον ὄρον κατὰ τὴν δεκαετίαν 1957-1966 εἰς 10,950,000 στρέμματα, ἅτινα ἐκάλυψαν τὸ 40,5% τῶν ἀροτριάων καλλιεργειῶν μὲ μέσθην συνολικὴν ἐτήσιαν ἀπόδοσιν 2,039,000 τόννων. Ἡ μέσθην στρεμματικὴ ἀπόδοσις ἀνῆλθεν εἰς 182 χλγρ. Τὸ 1957 ἐπετεύχθη σιτάρκεια συνεχιζομένη μέχρι σήμερον (πλὴν τῶν ἐτῶν 1963 καὶ 1968 λόγῳ δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν). Κατὰ τὰ ἔτη 1964-1966 ἡ χώρα ἀπέκτησε καὶ πλεονασματικὴν παραγωγήν εἰς σίτον.

Ἡ ἐν τῇ χώρᾳ παραγομένη ποσότης σίτου δὲν ἱκανοποιεῖ τὰς ποιοτικὰς ἀπαιτήσεις τοῦ κοινοῦ καὶ δέον ἤδη νὰ ἀρχίσῃ προσπάθεια ποιοτικῆς βελτιώσεως τοῦ παραχθησομένου σίτου.

2. Κριθής: 'Από τοῦ 1964 καὶ μετέπειτα δι' εἰσαγωγῆς νέων ποικιλιῶν κριθῆς, καὶ καθορισμοῦ τιμῆς συγκεντρώσεως 2,70 δρχ. κατὰ χιλιόγραμμα, ἡ καλλιεργηθεῖσα ἔκτασις ἔφθασε τὸ 1967 τὰ 3,880,000 στρέμματα μὲ μέσην στρεμματικὴν ἀπόδοσιν 218 χλγρ. καὶ συνολικὴν ἔτησίαν παραγωγὴν 845,840 τόννων. Κατὰ τὸ 1968 ἡ παραγωγή κριθῆς ἐμειώθη σημαντικῶς, περιορισθεῖσα εἰς 464,900 τόννους.

3. Βρώμη: 'Η διὰ ταύτης καλλιεργουμένη ἔκτασις εἶναι σταθερὰ καὶ ἀνέρχεται εἰς 1,300,000 στρέμματα περίπου. Αἱ σημειούμεναι αὐξήσεις ἀπόδοσεως κατὰ στρέμμα εἶναι μικραί. Τὸ 1967 παρήχθησαν 153,700 τόννοι βρώμης, ἐνῶ τὸ 1968 ἡ ἀπόδοσις ἐμειώθη εἰς 99,000 τόννους.

4. Σίκαλις - σμιγός: 'Η καλλιέργεια ἐμειώθη λόγῳ τῆς μικρᾶς στρεμματικῆς ἀποδόσεως καὶ τῆς μὴ ζητήσεως τοῦ προϊόντος.

β. Ἐαρινὴ παραγωγή σιτηρῶν.

Διὰ ἑαρινῶν σιτηρῶν ἐκαλύφθησαν μόνον 2,068,000 στρέμματα, ἥτοι 5,2% τῶν καλλιεργησίμων ἢ 7,2% τῶν ἀροτριαίων καλλιεργειῶν.

1. Ἄραβόσιτος: Κατὰ τὴν δεκαετίαν 1957-1966 ἡ καλλιεργηθεῖσα μὲ ἀραβόσιτον ἔκτασις ἀνῆλθε κατὰ μέσον ὄρον εἰς 1,847,000 στρέμματα μὲ ἀπόδοσιν κατὰ στρέμμα 152 χλγρ. καὶ συνολικὴν μέσην ἔτησίαν παραγωγὴν 281,000 τόννων. Τὸ 1967 παρήχθησαν 312,000 καὶ τὸ 1968 341,000 τόννοι ἀραβοσίτου. Ἡ ἐντοπίως παραγομένη ποσότης ἀραβοσίτου εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς κάλυψιν τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας. Εἰσάγονται περίπου 250,000 τόννοι ἔτησίως ἐκ τοῦ ἑξωτερικοῦ πρὸς κάλυψιν τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἀποκλειστικῶς ὡς κτηνοτροφῆς χρησιμοποιουμένου καρποῦ τούτου.

2. Ὄρυζα: Καταλαμβάνει κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, κατὰ μέσον ὄρον ἔκτασιν 190,000 στρεμμάτων δι' ὧν καλύπτονται ἅπασαι σχεδὸν αἱ ἀνάγκαι τῆς χώρας εἰς τὸ προϊόν τοῦτο (πλὴν 2,000 τόννων μακροσπέρμων ποικιλιῶν). Σημαντικὴ αὐξήσις τῆς καλλιεργείας ταύτης δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εἰς τὰ ὑπάρχοντα 1,500,000 στρέμματα ἀλατούχων ἔδαφῶν.

3. Ἡ καλλιέργεια σόργου καὶ λοιπῶν ἑαρινῶν σιτηρῶν εἶναι ἐλαχίστη, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι φαίνεται μελλοντικῶς ἐπιβεβλημένη ἡ ἐν μεγάλῳ ἐπέκτασις τῆς καλλιεργείας τοῦ σόργου, τὸ ὅποιον διασφαλίζει κατὰ στρέμμα διπλάσιαν ποσότητα ἀμυλασίας ἐν σχέσει πρὸς τὴν παρὰ τοῦ ἀραβοσίτου λαμβανομένην τοιαύτην.

γ. Βιομηχανικὰ φυτὰ.

1. Καπνός: Εἶναι ἡ πλέον παραδοσιακὴ καλλιέργεια βιομηχανικοῦ φυτοῦ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ συνιστᾷ αὕτη τὴν πρώτην πηγὴν εἰσαγωγῆς συναλλάγματος ἐκ τῶν γεωργικῶν ἐξαγωγῶν. Ἡ μέση καλλιεργουμένη ἔκτασις ἀνῆλθε κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν εἰς 1,204,000 στρέμματα μὲ μέσην ἀπόδοσιν 81 χλγρ. κατὰ στρέμμα καὶ συνολικὴν ἔτησίαν παραγωγὴν 97,300 τόννων καπνοῦ.

Τὸ 1966 ἐκαλλιεργήθησαν 22,300 στρέμματα καπνὰ ποικιλίας Μπέρλεϋ,

ἀποδόσαντα 6,000 τόννους ἢ 269 χλγρ. κατὰ στρέμμα. Τὸ 1969 ἡ καλλιέργεια καπνῶν Μπέρλεϋ ἔφθασε 40,000 στρέμματα καὶ ἡ παραγομένη ποσότης καπνῶν τῆς ποικιλίας ταύτης ἐξάγεται εὐχερῶς εἰς τὰς διεθνεῖς ἀγοράς, τοῦλάχιστον ἐπὶ τοῦ παρόντος.

Ἐκ τῆς μέσης παραγωγῆς καπνῶν τῆς περιόδου 1961-1966, ἀνελθούσης εἰς 92,000 τόννους, ἡ ἔτησίως ἐξαχθεῖσα ποσότης ἀνῆλθεν εἰς 65,000 τόννους. Ἐκ τῶν παραχθέντων δὲ ἐπίσης καπνῶν ἐντοπίας καταναλώσεως ὑπῆρχον τὸ 1966 ἀδιάθετα πλεονάσματα ἀνερχόμενα εἰς 33% τῆς παραγωγῆς.

Τὰ ἔτησίως ἀδιάθετα ἐξαγώγιμα καὶ ἐντοπίας καταναλώσεως καπνὰ ἀνέρχονται εἰς 30,000 τόννους περίπου, φορτίζοντα τὴν συνολικὴν οἰκονομίαν μὲ σημαντικὰς δαπάνας ἐξαγορᾶς ὑπὸ τοῦ Κράτους καὶ δημιουργίαν ἀποθεμάτων. Ἐπιβάλλεται κατόπιν τούτου ὁ περιορισμὸς τῆς ἐκτάσεως τῆς καλλιέργειας τῶν ποικιλιῶν καπνοῦ τοῦλάχιστον κατὰ τὴν πρώτην φάσιν ἐκείνων τῆς ἐντοπίας καταναλώσεως.

Ἀντιθέτως ἐπιβάλλεται ἡ προώθησις τῆς καλλιέργειας τῶν καπνῶν Μπέρλεϋ, ἄτινα, ἐπὶ τοῦ παρόντος τοῦλάχιστον, δὲν ἐμφανίζουν δυσχερεῖας ἐξαγωγῶν.

2. Β α μ β α ξ: Τὸ 1966 ἡ μέση στρεμματικὴ ἀπόδοσις τοῦ βάμβακος ἀνῆλθεν εἰς 149 χλγρ. καὶ ἡ καλλιεργηθεῖσα διὰ βάμβακος ἔκτασις εἰς 1,400,000 στρέμματα.

Τὸ 1963 ἡ καλλιέργεια βάμβακος εἶχε φθάσει τὰ 3,120,000 στρέμματα ἐκ λόγων μᾶλλον συμπτωματικῶν. Ἐκτοτε ἐσταθεροποιήθη εἰς 1,400,000 στρέμματα. Εἰς τὴν ἔκτασιν ταύτην ἡ ἀπόδοσις τὸ 1967 ὑπερέβη τὴν ἀπόδοσιν τοῦ 1963 καὶ τοῦτο διότι περιωρίσθη ἡ ξηρική καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ τούτου ἀπὸ 32,6% τὸ 1961 εἰς 13% τὸ 1967. Τὸ 1967 παρήχθησαν 270,000 τόννοι περίπου βάμβακος, ἡ δὲ στρεμματικὴ ἀπόδοσις ἀνῆλθεν εἰς 170 περίπου χλγρ. τὸ στρέμμα. Εἰς τοῦτο συνετέλεσαν ἡ ἐπιχορήγησις 1,60 δρχ. κατὰ χλγρ. συσπόρου βάμβακος ἢ 4,40 δρχ. κατὰ χλγρ. ἐκκοκισμένου βάμβακος. Πάντως αἱ ἐξαγωγαὶ βάμβακος ἐξακολουθοῦν νὰ ἀποτελοῦν ἓνα τῶν σημαντικωτέρων ἐξαγωγικῶν πόρων. Ἐτησίως διατίθενται 500 ἑκατομ. δρχ. περίπου πρὸς στήριξιν τῆς τιμῆς τοῦ βάμβακος.

3. Τ ε ὕ τ λ α: Τὸ 1967 παρήχθησαν 930,000 τόννοι τεύτλων ἱκανοποιοῦντα τὰ 80% τῶν ἀναγκῶν τῆς χώρας εἰς σάκχαρον. Προβλέπεται ὅτι διὰ τῆς ἰδρύσεως νέας βιομηχανίας σακχάρους ἐν Θράκῃ καὶ ἐπεκτάσεως τῶν βιομηχανιῶν Πλατέως καὶ Λαρίσης ἡ καλλιέργεια τῶν τεύτλων θὰ ἐπεκταθῇ μέχρις 150,000 στρεμμάτων.

I. Ὀπωροκηπευτικά

Διὰ κηπευτικῶν καλλιεργοῦνται 1,862,000 στρέμματα μὲ μέσην κατὰ στρέμμα ἀκαθάριστον πρόσοδον 2,230 δρχ. (ἐναντι μέσης στρεμματικῆς ἀποδόσεως χώρας ἐκ τοῦ συνόλου τῶν καλλιεργειῶν 793 δρχ.).

1. Γ ε ὠ μ η λ α: Ἡ μέση καλλιεργούμενη ἔκτασις ἀνέρχεται εἰς

440,000 στρέμματα με μέσην συνολικήν παραγωγήν 524,000 τόννων ή 1,200 χλγρ. τὸ στρέμμα.

2. Τομάτα: Ἡ μέση καλλιεργουμένη ἔκτασις ἀνῆλθεν εἰς 261,000 στρέμματα. Μὲ μέσην συνολικήν ἑτησίαν παραγωγήν 496,000 τόννων, ἤτοι 1,900 χλγρ. κατὰ στρέμμα. Ἡ μέση ἀκαθάριστος πρὸσδος ἀνέρχεται εἰς 3,370 δρχ. κατὰ στρέμμα. Ἡ ἀξία τοῦ ἑξαχθέντος τοματοπολτοῦ τὸ 1967 ἀνῆλθεν εἰς 11 ἑκατομ. δολλιάρια.

3. Πεπονεῖδη: Ἐκαλλιεργήθησαν κατὰ μέσον ὄρον (κατὰ τὴν δεκαετίαν) 313,000 στρέμματα ἑτησίως, με μέσην παραγωγήν ἑτησίως 464,000 τόννων. Ἡ μέση στρεμματική ἀπόδοσις ἔφθασε τὰ 1,500 χλγρ.

4. Λοιπὰ λαχανικά: Ἐτησίως ἑκαλλιεργήθησαν κατὰ μέσον ὄρον 662,000 στρέμματα ἀποδόσαντα 734,000 τόννους. Τὸ 1966 ἐξήχθησαν λαχανικά ἀξίας 1,2 ἑκατομμύρια δολλιάρια.

II. Δενδροκομικὰ προϊόντα

1. Προϊόντα ἐλαίας: Ὑπάρχουν ἐν τῇ χώρᾳ 88 ἑκατομ. ἐλαιόδενδρα ἐξ ὧν 79% εἰς κανονικὰς φυτείας ἐκτάσεως 4,000,000 στρεμμάτων, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 18 ἑκατομμύρια ἐλαιόδενδρα εὐρίσκονται διεσπαρμένα εἰς καλλιεργουμένας καὶ ἀγόνους ἐκτάσεις.

Τὰ δένδρα ποικιλιῶν ἐλαιοπαραγωγῆς ἀνέρχονται εἰς 76 ἑκατομ. περίπου καὶ ἀπέδωσαν κατὰ τὴν δεκαετίαν 1957-1966 κατὰ μέσον ὄρον 150,000 ἐλαιολάδου ἑτησίως.

12 ἑκατομ. περίπου δένδρων παραγωγῆς βρωσίμων ἐλαίων ἀπέδωσαν 45,000 τόννους βρωσίμου ἐλαιοκάρπου ἑτησίως.

Ἐκ τῶν κανονικῶν φυτειῶν ἐλαίας 38,5% καταλαμβάνουν πεδινάς, 32,5% ἡμίορεινὰς καὶ 29% ὄρεινὰς ἐκτάσεις. Ἡ κατανάλωσις ἐλαιολάδου κατὰ κάτοικον ἐν Ἑλλάδι εἶναι 15,3 χλγρ. (ἡ μεγίστη τῶν ἐλαιοπαραγωγικῶν χωρῶν) δι' ὃ καὶ τὸ ἐκ τῆς ἐλαιοκομίας προσκτώμενον συνάλλαγμα ἀνέρχεται εἰς μόλις 290 ἑκατομ. δρχ.

2. Προϊόντα ἀμπέλου: Καταλαμβάνουν ἔκτασιν 2,300,000 στρεμμάτων ἢ 6,2% τῆς γεωργικῆς γῆς τῆς χώρας. Τὰ 55,3% εἶναι οἰνοποιήσιμοι ποικιλίαι. Τὰ 8,7% ἐπιτραπέζια ποικιλίαι, τὰ 19% κορινθιακὴ σταφίς καὶ τὰ 16,5% σουλτανίνα.

Κατὰ τὴν περίοδον 1957-1966 παρήχθησαν ἑτησίως κατὰ μέσον ὄρον 372,000 τόννοι, γλεύκος, 141,000 τόννοι ἐπιτραπέζιων σταφυλῶν, 68,000 τόννοι σουλτανίνας καὶ 89,000 τόννοι κορινθιακῆς σταφίδος. Ἡ μέση στρεμματική ἀπόδοσις τῆς ἀμπέλου ὑπῆρξε μεγαλυτέρα κατὰ 35% τῆς ἐθνικῆς μέσης ἀκαθαρίστου στρεμματικῆς παραγωγῆς εἰς δραχμάς.

Ἐξήχθησαν 170,000 τόννοι προϊόντων, ἀξίας 42 ἑκατομ. δολ., ἐξ ὧν 42,5% ἐκ κορινθιακῆς σταφίδος, 41,5% ἐκ σουλτανίνας, 9,8% ἐκ προϊόντων οἰνοποιίας καὶ 6,2% ἐξ ἐπιτραπέζιων σταφυλῶν.

3. Μηλα: Παράγονται ἑτησίως κατὰ μέσον ὄρον 140,000 τόννοι. Αἰ

επιτόπιαι ανάγκαι καλύπτονται με τὸ 80% τῆς παραγωγῆς μας. Ἡ ἐξαγωγή τοῦ πλεονάζοντος 20% συναντᾷ μεγάλας δυσχερείας.

4. Ρ ο δ ἄ κ ι ν α : Παράγονται κατὰ μέσον ὄρον ἐτησίως 90,000 τόνοι. Τὸ 1967 ἐξήχθησαν 63,000 τόνοι, 10,000 τόνοι βιομηχανοποιῶνται καὶ 30,000 τόνοι κατηναλώθησαν ἐν τῇ χώρᾳ ὡς νωπά. Τὸ 1966 ἐξήχθησαν 46,536 τόνοι, ἀποδόσαντες 5,5 ἑκατομ. δολ. περίπου. Τὸ 1968 ἐσημειώθησαν δυσχερείαι ἐξαγωγῆς με ἀποτέλεσμα τὴν ἀνάσχεσιν ἐξαγωγῆς καὶ τοῦ προϊόντος τούτου. Τὸ 1969 ἡ ἐξαγωγή ροδακίνων ἠνυπόθη λόγῳ ζημιῶν ἐκ παγετῶν εἰς τὴν ἰταλικὴν παραγωγὴν ροδακίνων.

5. Ἀ χ λ ἄ δ ι α : Ἡ παραγωγή εἶναι σχετικῶς περιορισμένη καὶ ἡ διάθεσις των σχετικῶς εὐχερής.

6. Λ ο ι π α ἰ ὀ π ῶ ρ α ι : Ἦτοι, κερᾶσια, βερύκοκκα, βύσινα, δαμάσκηνα. Ἡ μέση ἐτησία παραγωγή ἀνέρχεται εἰς 80,000 τόνους. Ἐνδιαφέρον πρὸς ἐξαγωγὴν παρουσιάζει μόνον τὸ βερύκοκκον.

7. Ἐ σ π ε ρ ι δ ο ε ι δ ῆ : Πορτοκάλια παρήχθησαν τὸ 1966 296,000 τόνοι, ἀξίας 254 ἑκατομ. δρχ. Τὸ 1969 ἐξήχθησαν 85,000 τόνοι, ἦτοι 25% τῆς παραγωγῆς.

Λεμόνια παράγονται ἐτησίως 90,000 τόνοι περίπου καὶ ἐξάγεται ποσότης ἀποφέρουσα 3 ἑκατομ. δολ. περίπου.

Γ. Κτηνοτροφία

1) Ἐξέλιξις τοῦ ἑλληνικοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου μέχρι τοῦ ἔτους 1968.

Τὸ ζωικὸν κεφάλαιον τῆς χώρας ἀπὸ τοῦ 1960 μέχρι τὸ 1968 δεικνύει συνεχῶς τάσεις κατατεινούσας εἰς τὴν ἀριθμητικὴν μείωσιν ὄλων τῶν κατηγοριῶν τῶν κατοικιδίων θηλαστικῶν, πλὴν τῶν κορίκλων καὶ σημαντικῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὀρνίθων, ὡς δεικνυται εἰς τὸν πίνακα 5.

Τὰ ἀριθμητικὰ στοιχεῖα μέχρι τὸ ἔτος 1966 προέρχονται ἐκ πηγῶν τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας. Τὰ στοιχεῖα τῶν 1966, 1967 καὶ 1968 ἐκ τῆς Ε.Σ.Υ.Ε. Γεωργικῆ Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος 1967.

Ἡ μείωσις τῶν ζῶων ἐργασίας καὶ ἰδίᾳ τῶν μονόπλων δὲν ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἀνάλογος πρὸς τὸν αὐξηθέντα ἀριθμὸν τῶν μονοαξονικῶν καὶ διαξονικῶν ἑλκυστήρων ὡς καὶ τῶν αὐτοκινήτων, διότι ἀκόμη καὶ εἰς τὰς πεδινὰς περιφέρειας, ἐνῶ αἱ ἀρόσεις καὶ αἱ κύριαι μεταφοραὶ τῶν προϊόντων ἐνεργοῦνται δι' ἑλκυστήρων ἀνηκόντων εἰς τρίτους, αἱ γεωργικαὶ μικροκεταλλεύσεις ἐξακολουθοῦν νὰ διατηροῦν ἓνα ὄνον ἢ καὶ ἵππον διὰ τὰς καθημερινὰς μικρομεταφορὰς ὕδατος, καυσοξύλων κλπ. Ἐλπίζεται ὅμως ὅτι συντόμως ὁ ἀριθμὸς τῶν μονόπλων θὰ μειωθῇ με πλεόν ἐπιταχυνόμενον ρυθμὸν καὶ θὰ δημιουργηθοῦν οὕτω περιθώρια αὐξήσεως τῶν ἐκτρεφομένων ἀγελάδων.

Οἱ βούβαλοι ἀπὸ 70,605 κεφαλῶν τὸ 1960 ἐμειώθησαν εἰς 23,000 τὸ 1968, ἦτοι κατὰ 47,605 κεφαλᾶς, ἦτοι κατὰ 67,42% κατὰ τὴν ὀκταετίαν καὶ κατὰ 7,4% ἐτησίως. Ἡ τοιαύτη μείωσις ὀφείλεται ἀφ' ἐνὸς μὲν εἰς τὴν μείωσιν τῶν βαλτωδῶν ἐκτάσεων τῆς Β. Ἑλλάδος διὰ τῶν ἐκτελεσθέντων ἐγγειο-

Πίναξ 1
Τὸ ζωϊκὸν κεφάλαιον τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὰ ἔτη
1938, 1950, 1960, 1966, 1967 καὶ 1968

Εἶδος ζώου	1938	1950	1960	1966	1967	1968
Ἴπποι	363,183	279,074	327,113	279,472	264,996	267,000
Ἡμίονοι	183,609	171,474	222,258	207,387	199,492	194,000
ὄνοι	404,379	450,042	506,525	427,633	410,348	393,000
Βόες	974,135	805,440	1,074,286	1,081,656	1,081,656	1,040,000
Βουβάλοι	67,552	67,983	70,605	33,226	26,265	62,000
Πρόβατα	8,138,772	6,900,885	9,353,213	7.828,721	7,828,721	7,729,000
Αἴγες	4,356,120	3,710,472	5,064,071	3,944,497	4,042,807	4,007,000
Χοῖροι	429,748	581,908	626,791	552,717	492,093	443,000
ὄρνια	11,944,551	9,050,163	15,609,840	25,017,249	24,959,753	25,319,000
Λοιπά πτηνὰ	—	—	—	3,154,270	3,236,269	—
Κόνικλοι	695,801	330,722	466,729	1,285,299	1,350,672	1,377,000
Κυψέλ. μέλισ	—	—	—	961,270	990,977	975,000

βελτιωτικῶν ἔργων, ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν μείωσιν τῆς καταναλώσεως «καϊμακίου» ἐκ γάλακτος βουβάλου καὶ τὴν αἰσθητῶς χαμηλοτέραν τιμὴν τοῦ κρέατος τοῦ βουβαλομόσχου, ἔναντι τῆς τιμῆς τοῦ κρέατος μόσχου, βοός. Τὰ ζῶα ταῦτα ἐπιβιοῦν εἰσέτι μόνον εἰς τὰς βαλτώδεις περιοχὰς τῆς Θράκης κατὰ κύριον λόγον, διότι μόνον ὡς ἀξιοποιεῖται τῆς βαλτώδους χονδροειδοῦς βλαστήσεως εἶναι ἀκατάλληλα.

Τὰ πρόβατα ἀπὸ 9,353,213 κεφαλὰς τὸ 1960 ἐμειώθησαν εἰς 7,729,000 κεφαλὰς τὸ 1968, ἤτοι κατὰ τὴν ἔνεαετιαν ἐσημείωσαν μείωσιν 1,624,213 κεφαλῶν ἢ 1,92%.

Αἱ αἴγες ἀπὸ 5,064,071 κεφαλὰς τὸ 1960, ἐμειώθησαν εἰς 4,007,000 κεφαλὰς τὸ 1968, ἤτοι κατὰ τὴν ἔνεαετιαν ἐσημείωσαν μείωσιν 1,057,071 κεφαλῶν ἢ 20,87%. Ἐτησίως ἐπομένως αἱ αἴγες ἐμειώθησαν κατὰ 117,452 κεφαλὰς ἢ 2,32%.

Ἡ μείωσις τῶν αἰγοπροβάτων ὀφείλεται κατὰ κύριον λόγον ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν αὐξησιν τῶν ἡμερομισθίων φυλάξεως τούτων καὶ τὴν δυσχέρειαν ἐξευρέσεως ποιμένων (κοινωνικοὶ λόγοι) ἀφ' ἑτέρου δὲ εἰς τὴν μείωσιν τῶν πεδινῶν βοσκῶν καὶ εἰς τὴν σχετικὴν ἐλάττωσιν ζητήσεως τῶν προϊόντων τῶν αἰγοπροβάτων καὶ κυρίως τοῦ κρέατος τῆς αἰγός. Εἶναι ὁμως ἀξιοσημείων γεγονός ὅτι τὰ μικρὰ μηρυκαστικά μετὰ 1966 καὶ 1967 ἐμφανίζουσι καὶ πάλιν τάσεις αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ των, ἐνῶ τὸ 1968 ἐμφανίζουσι καὶ πάλιν ἀριθμητικὴν μείωσιν.

Οἱ βόες ἐμειώθησαν ἀπὸ 1,074,286 κεφαλὰς τὸ 1960 εἰς 1,040,000 τὸ

1968, ήτοι κατά την έννεατίαν έσημείωσαν μείωσιν 34,286 κεφαλών έν συνόλω ή 3,20%. Έτησίως έπομένως τό κεφάλαιον τών βοών έμειώθη κατά 3,809 κεφαλάς ή 0,39%. Η τοιαύτη μείωσις τοϋ βοοτροφικού κεφαλαίου όφείλεται κυρίως είς τήν άπολύτως χαμηλήν τιμήν διαθέσεως τοϋ νωποϋ κρέατος τών βοών και είς τήν σχετικώς χαμηλήν τιμήν διαθέσεως τοϋ γάλακτος, συγκρινομένων μέ τās τιμάς κτηνοτροφών τών βοών, ώς και είς τήν συχνώς διαμορφουμένην τιμήν «ντάμπικκ» τών εισαγομένων νωπών και κατεψυγμένων κρεάτων έκ τοϋ έξωτερικού. Τό 1968 ό όριθμός τών βοών έμειώθη είς 1,040,000.

Οί χοίροι άπό 626,791 κεφαλάς τό 1960 έμειώθησαν είς 443,000 κεφαλάς τό 1968. Έσημείωσαν οϋτως όλικήν μείωσιν κατά τήν έννεατίαν 183,791 κεφαλών ή 29,32%. Η έτησία μείωσις έπομένως άνήλθεν είς 20,421 κεφαλάς ή 3,25%. Η σοβαρά μείωσις τοϋ άριθμοϋ τών χοίρων όφείλεται είς τούς αύτούς λόγους τούς μη εύνοούντας τήν αύξησιν τών βοών.

Τά πτηνά, κυρίως όρνιθες, άπό 15,609,840 κεφαλάς τό 1960 άνήλθον είς 25,319,000 κεφαλάς τό 1968. Έσημείωσαν οϋτως αύξησιν κατά τήν έννεαετίαν 9,709,160 κεφαλών ή 62,19%. Η έτησία αύξησις έπομένως άνήλθεν είς 1,078,745 κεφαλάς ή κατά 6,91%.

Η σημαντική αύξησις είς τό πτηνοτροφικόν κεφάλαιον έπετεύχθη κυρίως χάρις είς τήν δημιουργίαν βιοτεχνικών και έλαχίστων βιομηχανικών πτηνοτροφικών δραστηριοτήτων και τήν βελτίωσιν τής όργανώσεως τών όλίγων σχετικώς βιοτεχνών και βιομηχάνων πτηνοτρόφων, οίτινες οϋτω διαφωτίζουν τήν πολιτείαν καλλίτερον και διεκδικοϋν τήν λήψιν πλέον προσφώρων διά τήν άνάπτυξιν τοϋ κλάδου μέτρων.

Οί κόνικλοι άπό 466,729 κεφαλάς άνήλθον είς 1,377,000 κεφαλάς τό 1968. Έσημείωσαν δηλαδή αύξησιν κατά τήν έννεαετίαν 910,271 κεφαλάς ή 195,03%. Η έτησία έπομένως αύξησις τών κόνικλων άνήλθεν είς 101,130 κεφαλάς ή 21,67%.

Αί κυφέλαι μελισσών μεταξύ τών έτών 1966 και 1968 έμφανίζουν ίκανοποιητικήν αύξησιν, ένϋ τό 1968 έμφανίζουν μικράν μείωσιν.

Λίαν ένδιαφέροντα είναι τά έκ τής σχετικής μελέτης τής Α.Τ.Ε. έμφανιζόμενα είς τόν κατωτέρω πίνακα 2 στοιχεΐα, έπί τής κατανομής τοϋ ζωικού κεφαλαίου είς τās γεωργικές έκμεταλλεύσεις.

Τά άριθμητικά δεδομένα τοϋ συνόλου τών κατεχομένων ζώων έμφανίζονται ύψηλότερα εκείνων τής Ε.Σ.Υ.Ε. διά τό 1966. Τοϋτο δικαιολογείται έκ τοϋ γεγονότος ότι οί άγρόται δηλώνουν διά τήν Α.Τ.Ε. μεγαλύτερον άριθμόν ζώων. Έκ τών στοιχείων τούτων διαπιστοϋνται τά κάτωθι :

α) Οί έκτρέφοντες πρόβατα και αίγας, μειοϋνται άριθμητικώς μεταξύ τοϋ 1965 και 1966 είς όλας τās κατηγορίας (0-15) (15-60) (60-100) (101 και άνω κεφαλών). Βεβαίως τό ποσοστόν μείώσεως είναι κατά τήν διετίαν ταύτην περιωρισμένος (οί έκτροφεΐς προβάτων έμειώθησαν άπό 403,000 τό 1965 είς 389,600 τό 1966, ήτοι κατά 13,400 έκμεταλλεύσεις, ή 3,33% και οί αίγοτρόφοι άπό 360,000 είς 352,000, ήτοι κατά 8,000 έκμεταλλεύσεις ή 2,23%).

β) Οί έκτρέφοντες άγελάδας συστηματικής γαλακτοπαραγωγής φέρον-

ται τὸ 1966 αὐξηθέντες κατὰ 8,000, ἤτοι κατὰ ποσοστὸν 7,08%. Μάλιστα αὐξάνουν ὄλαι αἱ κατηγορίαι ἐκτροφῶν, 0·2/3·5/6·20/21 καὶ ἄνω κεφαλῶν, ὅμως ἡ κατηγορία ἐκτροφῶν ἄνω τῶν 20 κεφαλῶν ἀγελάδων αὐξάνει μόνον 3,68% ἐτησίως καί, πέραν τούτων ἀντιπροσωπεύει τὸ 0,48% τῶν ἐκτροφῶν γαλακτοφόρων ἀγελάδων (τὸ 1966 ὑπῆρχον συνολικῶς 121,728 ἐκτροφεῖς, ἐξ ὧν μόνον 591 ἦσαν οἱ ἐκτρέφοντες ἄνω τῶν 20 γαλακτοφόρων ἀγελάδων καὶ προφανῶς οἱ πλεῖστοι εἶναι βουστασιάρχαι ἀστικῶν βουστασίων).

Οἱ ἐκτροφεῖς βοοειδῶν ἐργασίας, κρεοπαραγωγῆς μεικτῆς ἀποδόσεως κλπ. ἀνῆρχοντο εἰς 302,320 τὸ 1965 καὶ περιορίσθησαν εἰς 292,694 τὸ 1966. Ἐσημειώθη οὕτω μείωσις 9,626 ἐκμεταλλεύσεων ἢ 3,18%.

γ) Οἱ ἐκτροφεῖς μονόπλων (ἵπποι, ἡμίονοι, ὄνοι) ἀπὸ 577,648 τὸ 1965 ἐμειώθησαν εἰς 571,632 τὸ 1966, ἤτοι κατὰ 6,016 ἐκτροφεῖς ἢ 1,04%. Ἐπειδὴ ἡ μείωσις αὕτη εἶναι σημαντικῶς μικροτέρα τῆς ἀριθμητικῆς μειώσεως τῶν μονόπλων τεκμαίρεται ὅτι σταματοῦν τὴν ἐκτροφὴν τῶν μονόπλων κυρίως πεδινὰ ἐκμεταλλεύσεις ἐκτρέφουσαι μάλιστα πλέον τοῦ ἐνὸς μονόπλου κατὰ ἐπιχείρησιν.

δ) Οἱ ἐκτροφεῖς χοίρων ἀπὸ 331,111 τὸ 1965 περιορίσθησαν εἰς 323,073 τὸ 1966, ἐμφανίζαντες οὕτω μείωσιν 8,038 ἐκμεταλλεύσεων ἢ 2,42%. Ἡ ἐν λόγῳ μείωσις παρατηρεῖται ἀνὰ διαιτίαν, λόγῳ τῆς ἀνὰ διαιτίαν εὐρείας διακυμάνσεως τῶν τιμῶν τοῦ χοιρείου κρέατος. Ἡ μείωσις τῶν χοίρων κατὰ τὸ 1966 ἐπεξετάθη εἰς ὅλας τὰς ομάδας τῶν ἐκτροφῶν μέχρι 2/3·5/6 20/21 καὶ ἄνω κεφαλῶν.

ε) Ἀσήμαντος εἶναι ἡ μείωσις τῶν λοιπῶν ἀγροτικῶν ἐκτροφῶν πτηνῶν (κυρίως ὀρνίθων) ἀπὸ 888,085 τὸ 1965 εἰς 883,416 τὸ 1966, ἤτοι κατὰ 4,669 ἐκτροφεῖς ἢ 0,5% περίπου. Εἶναι ὅμως ἐνδιαφέρον τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρὰ τούτων ἐκτρεφόμενων ὀρνίθων τὸ 1966 ἀνῆλθεν εἰς 14,491,099 ἐναντι 13,998,839 τοῦ 1965. Ἐνεφάνισαν ἐπομένως αὐξησιν 492,260 πτηνῶν ἢ 3,41%. Πάντως οἱ οἰκοτέχνη ἀγρόται διετήρησαν εἰσέτι τὸ 53,80% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν διατηρουμένων πτηνῶν ἐν τῇ χώρᾳ.

Λίαν ἐνδιαφέροντα εἶναι τὰ δεδομένα τὰ ἀφορῶντα τὴν συστηματικὴν πτηνοτροφίαν.

Οὕτως, ὁ ἀριθμὸς τῶν συστηματικῶν πτηνοτρόφων ἀπὸ 9,826 τὸ 1965 ἀνῆλθεν εἰς 10,840 τὸ 1966, ἐμφανίζεται ἐπομένως ἐτησίᾳ αὐξήσις 1,014 ἐκμεταλλεύσεων ἢ περίπου 10%. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι ὁ ρυθμὸς οὗτος ἐτησίᾳ αὐξήσεως διεκυμάνθη ὡς κάτωθι :

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιχειρήσεων τῶν ἐκτρεφουσῶν 21 - 400 κεφαλῶν ὀρνίθων ἐμειώθη ἀπὸ 1,857 τὸ 1965, εἰς 1,546 τὸ 1966, ἤτοι ἐτησίως αἱ ἐπιχειρήσεις τοῦ τύπου τούτου ἐμειώθησαν κατὰ 329 μικροεπιχειρήσεις ἢ 17,55%.

Ἀντιθέτως αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἐκτρέφουσαι 301 - 1000 ὀρνίθους ηὔξηθησαν κατὰ 37 ἢ κατὰ ποσοστὸν 2,43%. Σημαντικὴν αὐξησιν ἐνεφάνισαν αἱ ἐπιχειρήσεις αἱ ἐκτρέφουσαι πλέον τῶν 1000 ὀρνίθων ἀνελοῦσαι ἀπὸ 2,175 εἰς 3,330 ἤτοι κατὰ 1,155 ἐπιχειρήσεις ἢ 53,1%. Τοῦτο ἀποτελεῖ σημαντικὸν γεγονός διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς ἑλληνικῆς πτηνοτροφίας.

Π ί ν α ξ 2

ΕΤΗ 1965 και 1966 : Κατανομή κτηνοτρόφων εις κλιμάκια, αναλόγως των έκτρεφόμενων ύφ' έκαστου ζώου

I. Έκτροφείς αλιγοτροβάτων έχοντες αριθμόν κεφαλών ως έναντι έξ έκάστης κατηγορίας των κάτωθι ζώων :	Μέχρι 15 κεφαλάς	16 - 60 κεφαλάς	61 - 100 κεφαλάς	100 και άνω κεφαλάς	Σύνολον έκτρεφόμενων ζώων υπό τού συνόλου των έκτρεφόμενων	Σύνολον ζώων υπό τού συνόλου των έκτρεφόμενων
α) *Έχοντες πρόβατα	249,155 241,945	109,768 104,799	30,012 29,201	14,008 13,701	402,943 389,646	9,258,714 8,974,052
β) *Έχοντες αίγας	307,734 302,784	35,980 33,897	11,653 11,229	5,082 4,631	360,449 352,441	3,805,936 3,606,718
II. Έκτροφείς βοοειδών, ίπποειδών, χοίρων, έχοντες αριθμ. κεφαλών ως έναντι έξ έκάστης κατηγορίας των κάτωθι ζώων :	Μέχρι 2 κεφαλάς	3 - 5 κεφαλάς	6 - 20 κεφαλάς	21 και άνω κεφαλάς	Σύνολον έκτρεφόμενων	Σύνολον ζώων υπό τού συνόλου των έκτρεφόμενων
α) *Έχοντες βοοειδή συστηματικής γαλακτοπαραγωγής	78,500 85,995	29,050 29,651	5,316 5,491	570 591	113,516 121,728	288,077 303,569
β) *Έχοντες λοιπά βοοειδή (έργασιας, κρεοπαραγωγής, μικτής άποδόσεως)	197,275 188,246	93,513 92,670	10,833 10,902	799 876	302,420 292,694	771,161 767,323
γ) *Έχοντες ίπποειδή έν γένει (ίπποι, ήμιονοι, όνοι)	532,657 531,755	44,592 39,594	396 282	3 1	577,648 571,632	947,520 908,393
δ) *Έχοντες χοίρους	290,842 287,421	32,914 29,172	6,158 5,423	1,197 1,057	331,111 323,073	622,303 606,799

(Συνέχεια του πίνακος 2)

III. Πτηνοτρόφοι εκτρέφοντες άριθμ. κεφ. (όρνιθες, πάπιες, χήνες, ινδιά- νους κλπ. ως έναντι)	Μέχρις 20 κεφαλάς	21 - 300 κεφαλάς	301 - 1.000 κεφαλάς	1.001 και άνω	Σύνολον εκτροφέων	Σύνολον τών κατεχομένων ζώων υπό του συνόλου τών εκτροφέων
α) Έχοντες συστηματικήν πτηνο- τροφίαν	4,272 4,405	1,857 1,546	1,522 1,559	2,175 3,330	9,826 10,840	87,190,070 12,443,770
β) Λοιποι εκτροφείς πτηνών	741,977 732,241	145,759 150,461	320 657	29 57	888,085 883,416	13,998,839 14,491,099
IV. Λοιποι εκτροφείς	έριθμός εκτροφέων	έριθμός κυμάλων παραγωγ. μετάξης	Λοιποι εκτροφείς	Λοιποι εκτροφείς	Έκτροφείς	Έκτρέφοντες ζώα
α) Μελισσοκόμοι συστηματ. 1965 1966	12,799 13,037	535,914 543,300	ε) Κοικλοτρόφοι συστηματικ. 1965 1966	428 443	12,672 13,139	
β) Λοιποι έχοντες κυμέλας 1965 1966	40,527 40,766	530,138 524,417	στ) Λοιποι εκτρέφοντες κονίκλους 1965 1966	46,092 44,827	651,341 545,603	
γ) Σηροτρόφοι συστηματ. 1965 1966	1,480 1,211	2,657 2,485				
δ) Λοιποι εκτροφείς μετάξης 1965 1966	6,954 6,767	10,027 9,369				

Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν κατεχομένων ὑπὸ τῶν συστηματικῶν πτηνοτροφείων ὀρνίθων, ἀπὸ 8,719,070 τὸ 1965 ἀνῆλθεν εἰς 12,443,770 πτηνὰ τὸ 1966, ἥτοι ηὔξηθη κατὰ 3,724,700 κεφαλὰς ἢ ποσοτικῶς κατὰ 42,72%. Ἐνδιαφέρον ἐπίσης εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι ἐνῶ ἡ συστηματικὴ πτηνοτροφία ἤλεγχε τὸ 1965 τὸ 38,82% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἐκτρεφόμενων πτηνῶν τὸ 1966 τὸ ποσοστὸν τοῦτο ἀνῆλθεν εἰς 42,72%, ἥτοι ἐνεφάνισεν ἐτησίαν αὔξησιν 3,90%. Ἀλλὰ διὰ τῶν συστηματικῶν πτηνοτροφείων ἡ ἐπερχομένη αὔξησις ἐν τῇ παραγωγῇ εἶναι πολλαπλασιασὰ διότι τὰ συστηματικὰ πτηνοτροφεία χρησιμοποιοῦν λίαν βελτιωμένον ζωικὸν ὑλικόν, σύγχρονον μηχανικὸν κλπ. ἐξοπλισμὸν, κατάλληλον ἐνσταυλισμὸν καὶ πρὸ παντὸς ἐπιχειρηματίαν γνωρίζοντα ἀρκετὰ καλῶς τὸν κλάδον.

Ἡ τοιαύτη κατὰ 42,72% αὔξησις τοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου τῆς συστηματικῆς πτηνοτροφίας δεικνύει σαφῶς ὅτι ἡ κάλυψις τῶν μελλοντικῶν ἐλλειμμάτων μας εἰς κρέας καὶ ὠὰ μόνον διὰ τῶν μορφῶν τούτων εἶναι ἐπιτευκτὴ διότι ἡ κατὰ 3,41% ἐτησία αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν πτηνῶν ἀγροτικῶν μας ἐκμεταλλεύσεων δὲν προσεγγίζει κἀν τὸν ρυθμὸν ἐτησίας αὔξήσεως τῆς καταναλώσεως κρέατος πουλερικῶν, ὅστις ἀνέρχεται εἰς 28,88%. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὔξησις τῆς παραγωγικότητος τῶν μικρῶν τούτων γεωργικῶν οἰκοτεχνικῶν δραστηριοτήτων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιτευχθῇ ἐφ' ὅσον οἱ ἀσκούντες ταύτας ἀνέρχονται εἰς 890,000 καὶ τὸ διατιθέμενον σήμερον εἰδικὸν ἐπὶ τῆς πτηνοτροφίας προσωπικὸν (γεωπόνων καὶ κτηνιάτρων) εἶναι τόσοσιν περιορισμένον.

στ) Οἱ ἀσκούντες συστηματικὴν μελισσοκομίαν ἐκτροφεῖς ἀπὸ 12,799 τὸ 1955 ἀνῆλθον εἰς 13,037 τὸ 1966, ἥτοι ἐνεφάνισαν συνολικὴν αὔξησιν 236 ἀτόμων ἢ 1,86%. Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι οἱ συστηματικοὶ οὔτοι μελισσοτρόφοι ἤλεγχον τὸ 1966 543,300 κυψέλας ἐναντι τῶν λοιπῶν μελισσοτρόφων ἀνερχομένων εἰς 40,766 καὶ οἵτινες κατεῖχον τὸ 1966 524,417 κυψέλας (μὴ εὐρωπαϊκὰς ἐν μεγαλυτέρᾳ ἀναλογίᾳ). Ἐπομένως ἡ συστηματικὴ μελισσοκομία ἐλέγχει πλέον τοῦ 50% τοῦ συνολικοῦ κεφαλαίου τῆς χώρας εἰς σμήνη μελισσῶν καὶ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς πλέον προηγμένη καὶ τῆς πτηνοτροφίας ἀπὸ ἀπόψεως εὐμενοῦς ἐπιχειρηματικῆς δομῆς τῶν μελισσοκομικῶν ἐκμεταλλεύσεων.

ζ) Οἱ ἀσκούντες συστηματικὴν σηροτροφίαν, ἀνερχόμενοι τὸ 1965 εἰς 1,480 περιορίσθησαν τὸ 1966 εἰς 1,211, ἥτοι ἐμειώθησαν κατὰ 269 ἐπιχειρήσεις ἢ 19,18%.

Οἱ λοιποὶ μὴ συστηματικοὶ σηροτρόφοι ἐμειώθησαν ἐπίσης ἀπὸ 6,954 τὸ 1965 εἰς 6,767 τὸ 1966, ἥτοι κατὰ 187 ἐκτροφεῖς ἢ 2,69%. Βάσει τῶν στοιχείων τούτων ἡ σηροτροφία ὡς ἐπιχείρησις κατὰ τὴν διετίαν 1965-1966 δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀποδοτικὴ δι' ὃ καὶ ἡ μείωσις τῶν συστηματικῶν σηροτρόφων ἔφθασε τὸ 19,18%, ἐνῶ ὡς δευτερεύων κλάδος μικρῶν γεωργικῶν ἐκμεταλλεύσεων εἶναι μᾶλλον ὀριακὴ ὡς πρὸς τὴν ζημίαν δι' ὃ καὶ ἡ μείωσις ἀνῆλθε μόνον εἰς 2,69%.

Εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι οἱ συστηματικοὶ σηροτρόφοι ἤλεγχον μόνον τὸ 20% τῆς παραγομένης μετᾶξης, δείγμα ἐπίσης τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ ἐν λόγῳ παραγωγή δὲν εἶναι βιώσιμος σήμερον ὡς ἐπιχειρήσις.

η) Οί συστηματικοί επίσης έκτροφείς κονίκλων έμειώθησαν από 482 τó 1965 εΐς 443 τó 1966 ήτοι κατά 8,1%. Τó αυτό επίσης παρατηρήθη καΐ με τούς λοιπούς κονικλοτρόφους.

Γενικώς κατά ταύτα παρατηρείται μείωσις τού άριθμού έκτροφέων όλων σχεδόν τών κατηγοριών τών κατοικιδίων μας ζώων, ήτις είναι πλέον σαφής εΐς τás οΐκοτεχνικás μορφás τής παραγωγής, ένώ ταυτοχρόνως έμφανίζεται αύξησις τών βιοτεχνικών μορφών δραστηριότητος ίδιá εΐς τήν πτηνοτροφίαν, χοιροτροφίαν καΐ βοοτροφίαν, αίτινες καΐ άποτελοΐν κτηνοτροφικás δραστηριότητας καΐ προβλέπεται ότι μελλοντικώς θά έξελιχθοΐν με ίκανοποιητικώτερον ρυθμόν.

III. Έξέλιξις τής κτηνοτροφικής παραγωγής έν Ελλάδαδι μέχρι τó 1968

Δΐδομεν εΐς τόν κατωτέρω πίνακα 3 στοιχεΐα τής κτηνοτροφικής παραγωγής.

Έκ τών στοιχείων τού πίνακος 3 έμφαίνεται ότι :

α) Τó κρέας ένεφάνισε συνολικήν αύξησιν κατά τήν όκταετίαν 1960-1967, 97,000 τόννων περίπου. Οΰτως, ή μέση έτησίá αύξησις τής κρεοπαραγωγής άνήλθεν εΐς 12,125 τόννους ή 7,59% περίπου. (Τά προσωρινά στοιχεΐα τής παραγωγής τού έτους 1968 δέν τά έρευνώμεν).

β) Τó γάλα ένεφάνισεν αύξησιν 344,712 τόννων ή 37,50%. Ή μέση έτησίá αύξησις τής περιόδου αύτής άνήλθεν έπομένως εΐς 40,089 τόννους ή 4,68%.

γ) Ό τυρός (μαλακός καΐ σκληρός) ένεφάνισεν αύξησιν 26,126 τόννων ή 18,07% . Ή μέση έτησίá αύξησις τής περιόδου ταύτης άνήλθεν έπομένως εΐς 3,266 τόννους ή 2,26%.

Τά προσωρινά άποτελέσματα τής Ε.Σ.Υ.Ε. δια τó 1968 φέρουν τήν παραγωγήν τυρού έλάχιστα μειωθεΐσαν κατά τó έτος τούτο.

δ) Ή παραγωγή βουτύρου κατά τήν όκταετίαν έμειώθη κατά 4,116 τόννους ή 36,94% . Ή μέση έτησίá έπομένως μείωσις τής περιόδου άνήλθεν εΐς 514 τόννους ή 5,27% . Τά προσωρινά άποτελέσματα τού 1968 φέρουν περαιτέρω μειωθεΐσαν τήν παραγωγήν βουτύρου κατά 330 τόννους.

ε) Ή παραγωγή μζήθρας από 10,402 τόννους τó 1960 περιωρίσθη εΐς 8,147 τόννους τó 1967. Ή συνολική έπομένως μείωσις άνήλθεν εΐς 2,251 τόννους ή 31,69% . Έτησίως ή παραγωγή μζήθρας έμειώθη κατά μέσον όρον κατά 256 τόννους ή 3,96%.

στ) Ή παραγωγή ώων από 53,124 τόννους τó 1950 έφθασε τούς 87,537 τόννους τó 1967, έμφανίσασα συνολικήν αύξησιν όκταετίας 34,433 τόννων ή 64,75% . Ή έτησίá μέση αύξησις τής παραγωγής ώων άνήλθεν εΐς 4,304 τόννους ή 8,09% . Τó 1968, βάσει τών προσωρινών άποτελεσμάτων τής Ε.Σ.Υ.Ε., ή ώοπαραγωγή φέρεται μειωθεΐσα έν σχέσει πρòς τó 1967 κατά 4,175 τόννους ή 5,75%.

ζ) Τó έριον προβάτου από 11,144 τόννους κατήλθεν εΐς 8,078 τόννους τó 1966, έμφανίσαν οΰτω μείωσιν έπταετίας 3,066 τόννων ή κατά 28,72% . Ή μέση έπομένως έτησίá μείωσις τής παραγωγής έρίου τής έπταετίας άνήλ-

Πίναξ 3

Παραγωγή κτηνοτροφικών προϊόντων κατά τα έτη 1960 — 1967 και 1968 προσωρινά εις τόνους

Είδος προϊόντος	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Κρέας	158,811	169,285	185,338	200,223	216,444	228,956	241,822	255,768	244,785
Γάλα	920,378	985,776	1,091,628	1,102,189	1,102,189	1,129,594	1,189,879	1,265,090	1,224,028
Τυρός	82,788	93,170	104,842	106,951	98,163	101,045	104,738	108,914	108,702
Βούτυρον	11,131	11,431	12,069	11,942	12,735	12,940	6,764	7,015	6,775
Μυζήθρα	10,402	11,181	11,679	10,885	10,035	10,168	8,087	8,147	—
Ύαλ	53,124	58,625	65,257	72,098	76,606	82,259	87,285	87,557	82,382
*Έριον προβάτων	11,144	11,621	12,022	12,167	12,107	11,778	7,946	8,087	7,939
Τρίχες αιγών	2,356	2,394	2,317	2,317	2,270	2,145	1,268	1,284	—
Δέρματα νωπά	14,093	15,076	16,440	17,269	18,404	18,980	23,099	—	—

Τα μέχρι του έτους 1965 στοιχεία εκ πηγών της Διεύθυνσεως Κτηνοτροφίας του Ύπουργείου Γεωργίας.

Τα στοιχεία των έτων 1966 και 1967 ες Ε.Σ.Υ.Ε. «Μηνιαίων Στατιστικόν Δελτίον», Ιούλιος 1969.

Τα στοιχεία του έτους 1968 εκ της Ε.Σ.Υ.Ε. του αυτού Μηνιαίου Δελτίου, Ιούλιος 1969, δίδονται όμως ως προσωρινά.

θεν εις 383 τόννους ή 3,59^ο/. Κατά τὰ έτη 1967 και 1968 ή μείωσις τής έριο-
 παραγωγής συνεχίσθη και έφθασε τὸ 1968 τοὺς 7,939 τόννους, ήτοι έμειώ-
 θη κατά τήν έννεαετίαν 1960-1968 κατά 3,205 τόννους ή 361 τόννους έτησίως.

η) Αί τρίχες τῶν αἰγῶν έμειώθησαν ἀπὸ 2,356 τόννους τὸ 1960 εις
 1,268 τόννους τὸ 1966. Ένεφανίσθη οὕτω συνολική μείωσις ὀκταετίας 1,088
 τόννων τριχῶν ή 46,20^ο/. Η μέση έτησία μείωσις τῶν τριχῶν ἀνήλθεν εις
 136 τόννους ή 5,98^ο/. Εἰς τὰ προσωρινὰ ἀποτελέσματα τής Ε.Σ.Υ.Ε. τῶν
 έτῶν 1967 και 1958 δέν ἀναφέρεται ή παραγωγή τριχῶν.

θ) Τὰ νωπὰ δέρματα ἀπὸ 14,039 τόννους τὸ 1960 έφθασαν τοὺς
 23,099 τόννους τὸ 1966. Ένεφάνισαν οὕτω συνολικήν αύξησιν έξαετίας 9,006
 τόννων ή 61,18^ο/. Η μέση έτησία αύξησις έπομένως τῶν δερμάτων τής έπταε-
 τίας ἀνήλθεν εις 1,287 τόννους ή 9,17^ο/. Η έτησία αύξησις τῶν δερμάτων
 κατά τὰ στοιχεῖα τοῦ Έπουργείου Γεωργίας ύπερέβη τήν ἀντίστοιχον έτησίαν
 αύξησιν τοῦ κρέατος κατά 2,49^ο/. Εἰς τὰ προσωρινὰ ἀποτελέσματα τής
 Ε.Σ.Υ.Ε. δέν ἀναφέρονται δεδομένα περὶ τής παραγωγής δερμάτων διὰ τὰ
 έτη 1967 και 1968 εις χλγρ.

ι) Η παραγωγή κουκουλιῶν έν Έλλάδι μεταξὺ 1960 και 1966 έμφανίζει
 μικράν αύξησιν μέχρι τὸ 1964 και ἀκολούθως τὸ 1966 μειοῦται εις 638
 τόννους.

ια) Η παραγωγή μέλιτος ἀπὸ 5,998 τόννους τὸ 1961 έφθασε τοὺς
 8,069 τόννους τὸ 1968. Μέχρι τὸ 1965 έσημειώθη αύξησις συνολική έξαετίας
 2,081 τόννων ή 346 τόννων έτησίως. Ποσοστικῶς ή αύξησις τής έξαετίας
 (1961-1966) ἀνήλθε συνολικῶς εις 34,74^ο ή 5,79^ο έτησίως.

ιβ) Η παραγωγή κηροῦ ἀπὸ 207 τόννους τὸ 1961 έμειώθη εις 178 τόν-
 νους τὸ 1966 έμφανίσασα μείωσιν έξαετίας 29 τόννων ή 4,9 τόννων έτησίως.
 Ποσοστικῶς ή μείωσις τής έξαετίας ἀνήλθεν εις 14^ο ή 2,33^ο έτησίως.

Η μείωσις τής παραγωγής κηροῦ ὀφείλεται εις τήν έπεκτεινομένην χρῆ-
 σιν τῶν εύρωπαϊκῶν κυψελῶν και τήν χρησιμοποίησιν τεχνητῶν κηρηθρῶν.

Η άξία τής κτηνοτροφικῆς παραγωγής τὸ έτος 1966 κατά τὰς ἀποτιμή-
 σεις τοῦ Έπουργείου Γεωργίας ἀνήλθε συνολικῶς εις 11,783 έκατομμύρια δρχ.

Εἰδικώτερον, ή παραγωγή κρέατος και γάλακτος έν Έλλάδι έχει λεπτο-
 μερέστερον ὡς κάτωθι (πίναξ 4, σελ. 190).

Α. Κρεοπαραγωγή

Εἰς τοὺς πίνακας 4 και 5 δίδονται στοιχεῖα ὡς πρὸς τήν σημειωθεῖσαν
 κατ' είδος ζώου ποσοστιαίαν αύξησιν τής κρεοπαραγωγής έν Έλλάδι κατά
 τήν περίοδον 1950-1966.

Έκ τῶν στοιχείων τῶν πινάκων τούτων καταφαίνονται τὰ κάτωθι :

1ον. Η συνολική αύξησις τής κρεοπαραγωγής μεταξὺ τοῦ 1950 (76,691
 τόννοι) και τοῦ 1966 (235,328 τόννοι) ἀνήλθεν εις 206,85^ο / και ή μέση έτη-
 σία τοιαύτη εις 12,92^ο /.

Κατά τήν πρώτην πενταετίαν 1950-1955 (λήξις συμμοριτοπολέμου), ή

Πίναξ 4

Παραγωγή κρέατος εν Ελλάδι κατά τὰ ἔτη 1950 - 1968 εἰς τόννους

Εἶδος ζώου	1950	1955	1960	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Βόες	7,741	14,742	26,648	31,716	39,053	47,231	53,012	58,295	62,890	77,030	
Αιγοπρόβατα	36,310	67,199	81,692	84,801	88,200	88,528	92,260	91,481	88,838	84,810	
Χοῖροι	18,012	22,505	27,693	28,433	31,456	33,670	35,730	39,554	41,820	46,204	
Πτηνὰ	9,097	14,556	18,204	19,588	21,463	25,170	29,654	33,566	36,081	47,724	
Βούβαλοι	1,283	1,727	2,222	2,346	2,628	2,938	2,954	2,908	2,649	κ.λ.π.	
Κόνικλοι	1,125	972	1,284	1,333	1,470	1,618	1,856	2,288	2,200		
Θήρα	3,123	1,043	1,068	1,068	1,068	1,068	1,068	1,070	850		
Σύνολον	71,914	122,144	158,860	169,285	185,338	200,223	216,534	229,156	235,328	255,768*	244,785**

* Μηνιαῖον Στατιστικὸν Δελτίον, Φεβρουάριος 1969, Ε.Σ.Υ.Ε. προσωρινὰ στοιχεῖα.

** Προσωρινὰ ἀποτελέσματα Γεωργικῆς Στατιστικῆς Ἐρευνῆς ἔτους 1968 Ε.Σ.Υ.Ε. Ἰάριος 1969.

Πίναξ 5

Αύξητικοί ρυθμοί κρεοπαραγωγής (%)

Κρεοπαραγωγή κατ' είδος ζώου	1955 έν σχέσει πρός 1950 + %	1960 έν σχέσει πρός 1950 + %	1965 έν σχέσει πρός 1950 + %	1966 έν σχέσει πρός 1950 + %
Βόες	90,44	244,24	653,06	712,42
Αίγοπρόβατα	85,07	124,98	151,94	144,66
Χοίροι	24,94	53,74	119,59	132,17
Πτηνά	60,00	100,10	268,97	296,62
Βούβαλοι	34,60	73,18	126,18	106,46
Κόνικλοι	- 13,60	18,48	103,37	95,55
Εήρα	- 66,61	- 65,80	- 65,73	72,78
Σύνολον	- 59,26	107,14	198,80	206,85

συνολική αύξησης ανήλθεν εις 59,268 και ή μέση έτησία τοιαύτη εις 11,85% (άπό 76,691 εις 122,144 τόννους).

Κατά την πενταετίαν 1955-1960, ή συνολική αύξησης ανήλθεν εις 30,05% και ή μέση έτησία εις 6,01% (άπό 122,144 τόννους τó 1955, εις 158,860 τόννους τó 1960).

Κατά την πενταετίαν 1960-1965 ή συνολική αύξησης ανήλθεν εις 44,25% και ή μέση έτησία εις 8,85% (άπό 158,860 τόννους τó 1960 εις 229,156 τόννους τó 1965).

Ή έτησία αύξησης μεταξύ 1965 και 1966 ανήλθε μόνον εις 2,69% (229,155 τόννοι τó 1965, 235,328 τόννοι τó 1966).

Βάσει τών προσωρινών στοιχείων ή κρεοπαραγωγή τού έτους 1967 ένεφάνισε σημαντικήν αύξησην άνελθούσα εις 20,440 τόννους ή 8,68%.

Ή αντιθέτως τó 1968 έμφανίζει μείωσιν έναντι τής κρεοπαραγωγής τού 1967 άνελθούσα εις 10,938 τόννους ή 4,29%. Τούτο άποτελεί λίαν άνησυχητικήν ένδειξιν διά τó μέλλον τής κρεοπαραγωγής τής χώρας και δέον νά ληφθή σοβαρώς ύπ' όψιν παρά τών ύπευθύνων.

Έκ τών στοιχείων τού πίνακος 5 παρατηρούμεν ότι ή συνολική κρεοπαραγωγή ανά πενταετίαν, συγκρινομένη πρós εκείνην τού 1950 παρουσιάζει τούς κάτωθι αύξητικούς δείκτας, 59,26%, 107,14%, 198,80% και 206,85% διά τά έτη 1950, 1955, 1960 και 1966 άντιστοίχως.

2ον. Έρευνώντες τόν κλάδον παραγωγής κρέατος έν Έλλάδι διαπιστούμεν τά κάτωθι :

α) Αίγοπρόβατα. Τά αίγοπρόβατα κατά τά έτη 1950, 1955, 1960, 1965 και 1966 παρήγαγον 36,310, 67,119, 81,692, 91,481 και 88,838 τόννους κρέατος άντιστοίχως. Έπομένως μέχρι τó 1965 παρατηρούμεν συνεχή

βραδείαν αύξησιν τῆς κρεοπαραγωγῆς τούτων καὶ μόνον τὸ 1966 σημειοῦται μείωσις ταύτης. Ἡ ἐπὶ τοῖς ἑκατὸν συμμετοχῇ τῆς κρεοπαραγωγῆς τῶν αἰγοπροβάτων εἰς τὴν συνολικὴν ἐπιτευχθεῖσαν κρεοπαραγωγὴν ἀνῆλθε κατὰ τὰ ἔτη 1950, 1955, 1960, 1965 καὶ 1966 εἰς 47,34%, 55,01%, 51,42%, 39,92% καὶ 37,75% ἀντιστοιχῶς.

Ἐπομένως ἡ παραγωγή κρέατος αἰγοπροβάτων, ἐνῶ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1950-1960 παρουσίασε σημαντικὴν αύξησιν, ἀπὸ τοῦ 1960 μέχρι τοῦ 1965 ἐπεβράδυνε τὸν αύξητικὸν ρυθμὸν τῆς καὶ κατὰ τὸ 1966 ἐμφανίζει πτώσιν ἐν σχέσει πρὸς τὴν κρεοπαραγωγὴν τοῦ 1965. Ἡ πτώσις αὕτη συνεχίζεται καὶ κατὰ τὸ 1967 βάσει τῶν προσωρινῶν στοιχείων.

Ἡ σημασία κατὰ ταῦτα τῆς κρεοπαραγωγῆς τῶν αἰγοπροβάτων, ἐξεταζομένη συγκριτικῶς πρὸς τοὺς λοιποὺς κλάδους τῆς κρεοπαραγωγῆς ἐμφανίζεται ἀπὸ ἔτος εἰς ἔτος μειουμένη μετὰ τὸ ἔτος 1960.

β) Βόες. Ἡ παραγωγή κρέατος ἐκ τῶν βοειδῶν κατὰ τὰ ἔτη 1950, 1955, 1960, 1965 καὶ 1966 ἀνῆλθεν ἀντιστοιχῶς εἰς 7,741, 14,742, 26,648, 58,295 καὶ 62,890 τόννους. Ἀναλογικῶς οἱ βόες τὸ 1950 παρήγαγον τὸ 10,09%, τὸ 1955 τὸ 12,06%, τὸ 1960 τὸ 16,77%, τὸ 1965 τὸ 25,43% καὶ τὸ 1966 τὸ 26,72% τῆς συνολικῆς κρεοπαραγωγῆς τῆς χώρας. Τὸ 1967 τὸ ποσοστὸν ἀνῆλθεν εἰς 30,11%.

Ἡ σημασία ἐπομένως τῆς κρεοπαραγωγῆς τοῦ βοδὸς αύξάνει σημαντικῶς ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἡ σχετικὴ αὕτη αύξησις σχεδὸν διπλασιάζεται μετὰ τὸ 1960. Ἐπομένως, κατὰ τὰς πενταετίας 1950-1955-1960-1965 σχεδὸν ἔχομεν διπλασιασμὸν τῆς παραγομένης τὴν προηγούμενην πενταετίαν ποσότητος βοείου κρέατος ἢ μέσῃν ἐτησίαν αύξησιν κυμαινομένην περίξ τοῦ 20% (19,32%).

γ) Χοῖροι. Τὰ ζῶα ταῦτα τὸ 1950 παρήγαγον 18,012 τόννους, τὸ 1955 22,505 τόννους, τὸ 1960 27,693 τόννους, τὸ 1965 39,541 τόννους καὶ τὸ 1966 41,820 τόννους ἢ τὸ 1950 23,48%, τὸ 1955 18,42%, τὸ 1960 17,43%, τὸ 1965 17,26% καὶ τὸ 1966 17,77% τῆς συνολικῆς κρεοπαραγωγῆς. Ἐπομένως ἡ κρεοπαραγωγή τῶν χοίρων ἐμφανίζει μὲν σταθερὰν ἀπόλυτον αύξησιν, σχετικὴν ὅμως μείωσιν ποσοστοῦ ἐν σχέσει μὲ τὴν συνολικὴν κρεοπαραγωγὴν. Οἱ αύξητικοὶ ἀριθμοὶ τῆς κρεοπαραγωγῆς τῶν χοίρων ἐν σχέσει πρὸς τὸ 1950 ἐκυμάνθησαν εἰς 24,94% τὸ 1955, 53,74% τὸ 1960, 119,59% τὸ 1965 καὶ 132,17% τὸ 1966. Τὸ 1967 ἡ παραγωγή χοιρείου κρέατος ἠύξθη (βάσει τῶν προσωρινῶν στοιχείων) κατὰ 4,384 τόννους ἔναντι τοῦ 1966. Ἐνεφάνισεν οὕτως ἐτησίαν αύξησιν 10,48%.

δ) Πτηνά. Τὰ πτηνὰ τὸ 1950 παρήγαγον 9,097 τόννους, τὸ 1955 14,556 τόννους, τὸ 1960 18,204 τόννους, τὸ 1965 33,556 τόννους, τὸ 1966 36,081 τόννους καὶ τὸ 1967, 47,724 τόννους κρέατος πτηνῶν. Οὕτω, τὸ 1950 παρήγαγον 11,86%, τὸ 1955 11,91%, τὸ 1960 11,45%, τὸ 1965 14,61%, τὸ 1966 15,33% καὶ τὸ 1967 18,66% τῆς συνολικῆς κρεοπαραγωγῆς. Οἱ ρυθμοὶ αύξήσεως τῆς κρεοπαραγωγῆς τῶν πτηνῶν ἐν σχέσει πρὸς τὸ 1950 ἀνῆλθον τὸ 1955 εἰς 60 00%, τὰ 1960 εἰς 100,10%, τὸ 1965 εἰς 268,97% καὶ τὸ 1966 εἰς 296,62%. Παρατηρεῖται δηλαδὴ σταθερὰ ἀνοδος τῆς κρεοπαραγωγῆς τῶν

πτηνῶν, ὑπερέχουσα σημαντικῶς τῆς μέσης αὐξήσεως τῆς συνολικῆς κρεοπαραγωγῆς καὶ ὑπολειπομένη εἰς ἐτήσιον αὐξητικὸν ρυθμὸν μόνον τῆς κρεοπαραγωγῆς βοῶς.

ε) Τὸ κρέας τῶν βουβάλων. Ἄν καὶ οὐχὶ σημαντικῆς ποσότητος, ἐμφανίζει συνεχῆ αὐξησιν μέχρι τὸ 1964 καὶ μείωσιν κατὰ τὰ ἔτη 1965 καὶ 1969 μὲ πρόβλεψιν παραιτέρω μειώσεως.

στ) Τὸ κρέας τῶν κοινίκλων, ἐμφανίζει ἀσταθῆ παραγωγὴν μέχρι τὸ 1960, ἀλλὰ ἔκτοτε καὶ μέχρι τὸ 1966 ἐμφανίζει συνεχῶς σημαντικὴν αὐξησιν, ἢ ὁποῖα προβλέπεται ὅτι θὰ συνεχισθῆ καὶ κατὰ τὰ προσεχῆ ἔτη.

ζ) Τὸ κρέας θήρας ἐμφανίζει αὐξησιν μεταξὺ 1950 καὶ 1960, σταθερότητα ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι τὸ 1965, καὶ σοβαρὰν μείωσιν κατὰ τὸ 1966. Ἡ σχετικὴ μείωσις προβλέπεται νὰ συνεχισθῆ.

η) Ἄν καὶ ἡ παραγωγή κρεοσκευασμάτων ἐν τῇ χώρᾳ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν μετὰ τὸ 1955 περίοδον, ἐμφανίζει σημαντικὴν αὐξησιν, ἐν τούτοις, οὐδὲν ἀναφέρεται ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν τούτων κατὰ τὰ μέχρι τοῦ 1966 γνωστὰ ἡμῖν στατιστικὰ στοιχεῖα τοῦ Ὑπουργείου Γεωργίας.

Ὁ Σπ. Γεωργάκης ἀναφέρει ὅτι ἡ παραγωγή κρεοσκευασμάτων αὐξάνει ταχέως. Οὕτω, τὸ 1962 παρήχθησαν 4,253 τόνοι ἀλλαντικῶν καὶ τὸ 1966 6,568 τόνοι. Κατὰ τὸν αὐτὸν μελετητὴν τὸ 1967 καὶ 1968 ἡ παραγωγή ἀλλαντικῶν θὰ ἦτο κατὰ τι μειωμένη ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν τοῦ ἔτους 1966 (πίναξ 6, σελ. 194).

Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἡ διαπίστωσις ὅτι καθ' ὅλην τὴν ἀπὸ τοῦ 1950 καὶ μέχρι τοῦ 1966 περίοδον τὴν πρώτην θέσιν εἰς τὴν ἐντοπίαν κρεοπαραγωγὴν ἐξακολουθεῖ νὰ κατέχη ἡ κρεοπαραγωγή τῶν αἰγοπροβάτων. Τὴν δευτέραν θέσιν κατέλαβεν ἤδη ἀπὸ τοῦ 1960 ἡ κρεοπαραγωγή τῶν βοῶν, ἧτις, σταθερῶς ἀνερχομένη, τείνει νὰ φθάσῃ τὴν κρεοπαραγωγὴν τῶν αἰγοπροβάτων. Ἡδη τὸ 1966 τὸ πρῶτον, ἡ παραγωγή κρέατος ἐκ βοῶν ὑπερέβη τὴν κρεοπαραγωγὴν τῶν προβάτων μόνον (κρεοπαραγωγή βοῶν 62,890 τόνοι, προβάτων 60,332 τόνοι). Φαίνεται ὅτι τὸ 1970 ἡ κρεοπαραγωγή τοῦ βοῶς θὰ ὑπερβῆ τὴν κρεοπαραγωγὴν τῶν αἰγοπροβάτων. Τὴν δευτέραν θέσιν ἐν τῇ κρεοπαραγωγῇ κατεῖχε τὰ ἔτη 1950, 1955 καὶ 1960 ἡ κρεοπαραγωγή τοῦ χοίρου.

Μόνον τὸ 1961 ἡ παραγωγή κρέατος βοῶς ὑπερέβη τὴν παραγωγὴν κρέατος χοίρου καὶ ἔκτοτε ἡ παραγωγή χοίρειου κρέατος κατέχει τὴν τρίτην θέσιν μὲ διαρκῶς διευρυνομένην τὴν διαφορὰν πρὸς τὸ βόειον κρέας, τὸ ὁποῖον παρουσιάζει αὐξανόμενον αὐξητικὸν δείκτην. Ἄν καὶ τὸ κρέας πτηνῶν κατέχη σταθερῶς τὴν τετάρτην θέσιν ἐν τῇ παραγωγῇ, ἡ διαφορὰ πρὸς τὸ κρέας χοίρων μειοῦται, ὥστε ἤδη τὸ 1967 τὸ κρέας πτηνῶν ὑπερβαίνει τὴν ποσότητα τοῦ χοίρειου κρέατος.

Εἰδικὸν ἐνδιαφέρον ἐμφανίζει ὁ τρόπος ἀπολήψεως τοῦ κρέατος ἀπὸ τὰ διάφορα εἶδη τῶν κατοικιδίων ζώων καὶ δὴ κατὰ τὰς διαφόρους ἡλικίας τούτων. Τὰ ἀναφερόμενα κατωτέρω στοιχεῖα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς Γεωργικῆς Στατιστικῆς τῆς Ἑλλάδος, ἔτους 1967 τῆς Ε.Σ.Υ.Ε., Ἀθῆναι, 1969, Γ, 15.

Π ί ν α ξ 6

Έγχώριος παραγωγή κρεοσκευασμάτων

	1962		1963		1964		1965		1966	
	Τόννοι	ΕΑΔ	Τόννοι	ΕΑΔ	Τόννοι	ΕΑΔ	Τόννοι	ΕΑΔ	Τόννοι	ΕΑΔ
Άλλαντικά σύν.	4,253	+ 32,9	5,371	+ - 5,07	6,095	+ 13,47	6,568	+ 7,71		
Σαλάμια	2,079		2,186		2,805		2,916			
Λουκάνικα	935		1,408		1,453		1,633			
Μορταδέλλαι	522		899		913		908			
Άλλαντικά κονσερ- βοποιημένα			222		240		334			
Άλλαντικά	717		656		594		774			
Άλιπαστα	4,029		3,325		3,320		-			

α) Βοοειδή. Κατά τὸ 1967, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων 1,081,656 κεφαλῶν βοοειδῶν (βόες, ταῦροι, δαμάλια, ἀγελάδες) θήλεα ζῶντα φέρονται ὑπάρχοντα 764,384 ἢτοι 70,6%. Ἐκ τοῦ συνόλου τούτου τῶν θηλέων ζῶων φέρονται γεννηθέντες τὸ 1967 457,464 μόσχοι. Ἀμελχθεῖσαι ἀγελάδες φέρονται 452,050.

Δεχόμενοι ὅτι αἱ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεννήσασαι ζῶντας μόσχους ἀγελάδες ἀνέρχονται εἰς 455,000, ἀντιπροσωπεύουσαι 59,52% τοῦ συνόλου τῶν ὑπαρχόντων θηλέων βοοειδῶν, ὑπολογίζομεν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγελάδων τῶν εὐρισκομένων εἰς ἡλικίαν ἀναπαραγωγῆς ἐνέρχεται εἰς 650,000 κεφαλὰς ἢ 60,07% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν βοοειδῶν.

Ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων προκύπτει ὅτι διὰ τὴν ἀπόληψιν τῶν 77,000 τόννων κρέατος ἐσφάγησαν κατὰ τὸ 1967 : Μόσχοι κάτω τοῦ ἔτους κεφαλαὶ 253,375 μέσου βάρους σφαγίου 116,35 χλγρ., ἀποδόσαντες 29,480 τόννους κρέατος.

Μόσχοι 1-2 ἐτῶν κεφαλαὶ 170,244 μέσου βάρους σφαγίου 16 χλγρ., ἀποδόσαντες 32,884 τόννους κρέατος. Δαμάλια καὶ βόες κεφαλαὶ 84,111 μέσου βάρους σφαγίου 176,21 χλγρ., ἀποδόσαντες 14,821 τόννους κρέατος.

Σύνολον 507,730 κεφαλαί, ἀποδόσαντες 77,185 τόννους κρέατος.

Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων τεκμαίρονται τὰ κάτωθι :

1ον. Ὁ ἀριθμὸς τῶν σφαζομένων βοοειδῶν πάσης κατηγορίας, ἀνερχόμενος εἰς 507,730 κεφαλὰς εἶναι λίαν ὑψηλὸς τόσον ὡς πρὸς τὸ σύνολον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν βοοειδῶν, τοῦ ὁποῦ ἀποτελεῖ τὰ 46,94%, ὅσον καὶ πολὺ περισσότερον, πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν γεννωμένων ἐτησίως μόσχων (448,000), δεδομένου ὅτι ὑπερέχει τούτου κατὰ 59,730 κεφαλὰς.

Οἱ σφαγέντες κατὰ τὸ 1967 μόσχοι ἡλικίας μέχρι δύο ἐτῶν ἀνέρχονται εἰς 423,619, καλύπτοντες σχεδὸν τὸν ἀριθμὸν τῶν συνολικῶς κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο γεννηθέντων μόσχων (92,80%).

Ἐὰν ἐκ τῶν κατὰ τὰ ἀνωτέρω σφαγέντων μόσχων ἐν Ἑλλάδι ἀφαιρέσωμεν καὶ τὰς 25,000 περίπου κεφαλὰς μόσχων εἰσαχθέντων πρὸς πάχυνσιν ἐκ Γιουγκοσλαβίας, καὶ πάλιν ὑπολείπονται 400,000 περίπου μόσχοι σφαγέντες τὸ 1967, ὅπερ ἀποτελεῖ λίαν ὑψηλὸν ποσοστὸν μὴ ἐπιτρέπον τὴν κανονικὴν ἀναπλήρωσιν ἐν τῇ ἀναπαραγωγῇ τῶν ἀπομακρυνομένων ἐτησίως πρὸς σφαγὴν 84,111 δαμαλίων, βοῶν καὶ ἀγελάδων.

Βεβαίως κατὰ τὴν περίοδον ταύτην τῆς ἀναπροσαρμογῆς τῆς ἀγελαδοτροφίας μας σφάζεται ἕνα ὑψηλότερον ποσοστὸν βοῶν, λόγῳ τοῦ ὅτι ἀκόμη καὶ ὁ βοῦς ἐκτοπίζεται ὡς ζῶον ἐργασίας παρὰ τῶν μηχανοκινήτων μέσων. Ἐν τούτοις, θὰ πρέπει νὰ ἀναμένωμεν ὅτι τὰ ἀποθέματα ταῦτα τῶν ἐνηλικίων ἀρρένων ζῶων ταχέως θὰ ἐξαντληθοῦν, ὅτε καὶ τὸ εἰς βόειον κρέας ἔλλειμμα τῆς χώρας θὰ αὐξηθῇ.

Ἐπελογίσασαμεν ἤδη ὅτι ὑπῆρχον τὸ 1967 650,000 κεφαλαὶ ἀγελάδων. Ἐὰν θεωρήσωμεν ὅτι αἱ ἀγελάδες διατηροῦνται δι' ἀναπαραγωγὴν κατὰ μέσον ὄρον μέχρι τοῦ ἐνάτου ἔτους τῆς ἡλικίας των τότε θὰ πρέπει ἐτησίως νὰ ἐξέρχονται τῆς ἀναπαραγωγῆς 61,000 κεφαλαὶ ἀγελάδων. Ἐπομένως θὰ πρέπει νὰ κρατῶνται ἐκ τῶν ἐτησίως γεννωμένων μόσχων 65,000 θήλειοι μόσχοι δι'

ἀναπαραγωγὴν. Πλέον τούτων θὰ πρέπει νὰ διατηροῦνται καὶ 25,000 ἄρρενες μόσχοι δι' ἀναπαραγωγὴν καὶ δι' ἐκτέλεσιν ἐργασίας. Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη διατηροῦντο τὸ 1967 317,212 κεφαλαὶ ἄρρένων ζώων, ἅτινα διατηρούμενα κατὰ μέσον ὄρον μέχρι τοῦ 5ου ἔτους τῆς ἡλικίας των ἀπαιτοῦν διὰ τὴν ἀντικατάστασιν των 63,442 κεφαλὰς ἄρρένων μόσχων, ἐπειδὴ ὁμως μελλοντικῶς θὰ ἀντικαθίστανται ἐν τῇ ἐργασίᾳ διὰ μηχανημάτων καὶ ἐν τῇ ἀναπαραγωγῇ διὰ τῆς τεχνητῆς γονιμοποιήσεως, φρονοῦμεν ὅτι ἀρκοῦν μόνον οἱ ἀνωτέρω ἀναφερθέντες 25,000 ἄρρενες μόσχοι. Φρονοῦμεν ἐπίσης ὅτι τελικῶς ἐκ τῶν γεννωμένων ἐτησίως 455,000 μόσχων, 90,000 δέον νὰ διατηροῦνται δι' ἀναπαραγωγὴν καὶ 350,000 περίπου νὰ διατίθενται πρὸς σφαγὴν μέχρις ἡλικίας 2 ἐτῶν.

Μεγάλην ζημίαν προκαλεῖ εἰς τὴν Ἐθνικὴν μας οἰκονομίαν ἡ σφαγὴ λίαν νεαρῶν μόσχων, ἡλικίας κάτω τοῦ ἔτους, ἀποδιδόντων μέσου βάρους σφαγίου 116 χλγρ. Τὸ 1966 οἱ σφαγέντες μόσχοι κάτω τοῦ ἔτους ἀπετέλουν 50% τῶν συνολικῶς σφαγέντων βοοειδῶν καὶ ἀπέδωσαν εἰς κρέας μόνον τὰ 38,18% τοῦ παραχθέντος κρέατος. Ἐὰν ἔστω καὶ τὸ ἡμισυ τῶν νεαρῶν τούτων μόσχων ἐπαχύνετο μέχρις ἡλικίας 2 ἐτῶν, ἡ ποσότης τοῦ ἐκ τούτων κρέατος θὰ ἀνίρχεται εἰς 39,223 τόννους.

Ἄλλὰ καὶ ὅλαι αἱ λοιπαὶ κατηγορίαι τῶν σφαζομένων βοοειδῶν θὰ ἠδύναντο νὰ αὐξήσουν τὴν ἀπόδοσιν των διὰ μακροτέρας παχύνσεως καὶ προπαντὸς διὰ καταλληλοτέρας σιτήσεως τῶν παχυνομένων μόσχων, ὥστε νὰ ἐπιτευχθῇ αὐξήσις τοῦ ἀπολαμβανομένου κρέατος κατὰ 10,20%.

Λίαν εὐχερὴς εἰς ἐκτέλεσιν καὶ ἀμέσως ἀποδοτικὴ θὰ εἶναι ἡ γενετικὴ βελτίωσις τοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου τῶν βοοειδῶν ὡς πρὸς τὸ κρέας.

β) Πρόβατα. Ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν προβάτων τὸ 1967 ἦτο 7,828,721. Τὸ 1967 φέρονται ὡς ἀμελγόμενα προβατίνες 6,042,924 καὶ ὡς γεννηθέντες ἄμνοι 6,220,100.

Τὸ ἔτος τοῦτο ἐσφάγησαν :

Ἄμνοι 5,227,682 μέσου βάρους σφαγίου 8,525 χλγρ., ἀποδόσαντες 44,565,989 χλγρ. κρέατος.

Ζυγούρια-πρόβατα 990,141, μέσου βάρους σφαγίου 14,044 χλγρ., ἀποδόσαντα 13,905,540 χλγρ. κρέατος.

Σύνολον 6,217,823 κεφαλαὶ με ἀπόδοσιν 58,471,529 χλγρ. κρέατος.

Τὰ σφαγέντα ζῶα τὸ 1967 ἀποτελοῦν τὸ 79,43% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατὰ τὸ ἴδιον ἔτος ζώντων προβάτων (7,828,721).

Οἱ σφαγέντες ἄμνοι ἀποτελοῦν τὰ 84,04% τῶν γεννηθέντων ἄμνων τοῦ 1967. Τὰ ἐναπομείναντα 15,96%, ἀντιστοιχοῦντα πρὸς 815,242 κεφαλὰς ἄμνων κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν των (μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τῶν σχετικῶν ἀπωλειῶν 17,8%) μόλις ἀρκοῦν διὰ τὴν ὀλικὴν διατήρησιν τοῦ ὀλικοῦ ἀριθμοῦ προβάτων τοῦ ἔτους 1967.

Ἡ μεγάλη ζημία τῆς κρεοπαραγωγῆς τοῦ προβάτου προέρχεται κατὰ πρῶτον λόγον ἐκ τῆς σφαγῆς τῶν ἄμνων γάλακτος (συχνὰ βάρους κρέατος 5 χλγρ) ὡς καὶ τῆς σφαγῆς τῶν ἄμνων με ἀπόδοσιν 8,5 χλγρ. κρέατος. Τὰ ἑκατομύρια τῶν εἰς τὴν ἡλικίαν τοῦ ἄμνοῦ σφαζομένων ζώων θὰ ἦτο σκόπιμον

νά σφάζονται εις διπλάσιον περιπίου βάρους, ὅτε καὶ θὰ ἐδιπλασιάζετο ἡ ποσότης τοῦ ἐξ αὐτῶν λαμβανομένου κρέατος.

Καὶ ἡ κατηγορία τῶν ζυγουριῶν καὶ προβάτων θὰ ἦτο δυνατὸν διὰ καταλλήλου διατροφῆς νὰ φθάσῃ τὸ βᾶρος σφαγίου τῶν 20 χλγρ., ὅτε τὸ ἐξ αὐτῶν λαμβανόμενον νῦν κρέας νὰ αὐξηθῇ κατὰ 42,85%.

γ) Αἰγες διετηροῦντο κατὰ τὸ 1967 4,042,000. Ἐκ τούτων κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος φέρονται ὡς ἀμελγόμεναι 3,033,264 κεφαλαί, ἦτοι ποσοστὸν 75% τοῦ συνόλου. Ἐκ τῶν αἰγῶν τούτων ἐγεννήθησαν 3,451,702 ἐρίφια.

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ζωικοῦ κεφαλαίου ἐσφάγησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος:

Ἐρίφια	2,706,952
Βιτούλια καὶ αἰγες	629,055
Σύνολον	3,336,007

Οὕτως, ἐκ τῶν γεννηθέντων ἐριφίων διετηρήθησαν παραιτέρω (μετὰ τὴν σφαγὴν τῶν 2,706,952 κεφαλῶν ἐριφίων) 744,750 κεφαλαί ἐριφίων.

Τὰ συνολικῶς σφαγέντα 3,336,007 ζῶα ἀντιπροσωπεύουν τὸ 82,54% τοῦ συνολικοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου.

Ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ 1967 προκύπτει ὅτι ἐκ τῶν σφαγέντων 2,706,952 ἐριφίων ἐλήφθησαν 18,705 τόννοι κρέατος, ἐπομένως ἡ μέση κατὰ κεφαλὴν ἀπόδοσις ἦτο 6,91 χλγρ. κρέατος. Ἐκ τῶν 629,055 βιτουλιῶν καὶ αἰγῶν ἐλήφθησαν 8,857 τόννοι κρέατος μὲ μέσην κατὰ κεφαλὴν ἀπόδοσιν 14,08 χλγρ.

Καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῶν αἰγῶν θὰ ἠδύνατο νὰ αὐξηθῇ σημαντικῶς ἡ κρεοπαραγωγὴ, κυρίως διὰ τῆς ἐπὶ μακρότερον χρόνον παχύνσεως τῶν ἐριφίων, ὥστε νὰ ἀποδίδουν διπλάσιον βᾶρος σφαγίου (14 χλγρ.) καὶ τῆς καλύτερας παχύνσεως τῶν βιτουλιῶν καὶ αἰγῶν, ὥστε νὰ αὐξηθῇ καὶ τὸ βᾶρος σφαγίου τούτων.

δ) Χοῖροι. Τὸ σύνολον τῶν χοίρων τῆς χώρας ἀνήρχετο τὸ 1967 εἰς 492,093, ἐξ ὧν δι' ἀναπαραγωγὴν ἐχρησιμοποιοῦντο 75,873 χοιρομητέρες. Ἐκ τούτων ἐγεννήθησαν τὸ αὐτὸ ἔτος 673,706 χοιρίδια, ἦτοι ἡ μέση ἔτησις παραγωγὴ ἐκάστης χοιρομητρὸς ἀνήλθεν εἰς 8,87 χοιρίδια.

Ἐκ τοῦ ὡς ἄνω ζωικοῦ κεφαλαίου ἐσφάγησαν κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 464,812 χοιρίδια καὶ 387,363 χοῖροι, ἦτοι συνολικῶς 852,175 κεφαλαί ἢ 173,2% τοῦ συνολικοῦ ἀριθμοῦ τῶν χοίρων.

Ἡ βαρυτάτη καθυστέρησις τῆς χοιροτροφίας μας προέρχεται ἐκ τῆς ἐλαχίστης παραγωγῆς χοιριδίων κατ' ἔτος. Σήμερον ἀκέρμη καὶ εἰς τὰς γειτονικὰς βαλκανικὰς χώρας, λαμβάνουν ἐξ ἐκάστης συὸς 15 χοιρίδια ἑτησίως. Αἱ ἐκμεταλλεύσεις τῶν ἐξειλιγμένων χωρῶν ἔφθασαν ἤδη τὴν μέσην ἀπόδοσιν 18 χοιριδίων καὶ μὲ τὸν λίαν πρῶϊμον ἀπογαλακτισμὸν (5 ἡμερῶν) σκοποῦν νὰ φθάσουν τὰ 22-25 χοιρίδια ἑτησίως.

Λίαν χαμηλὸν εἶναι ἐπίσης τὸ μέσον βᾶρος τῶν σφαζομένων χοιριδίων ὡς καὶ τῶν ἐνηλίκων χοίρων.

ε) Πουλερικά. Τὸ σύνολον τῶν πουλερικῶν τὸ 1967 ἐνήρχετο εἰς

28,196,022 κεφαλάς. Κατά τὸ αὐτὸ ἔτος ἐσφάγησαν 31,769,293 κεφαλαί, ἥτοι, 112,7% τοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου.

Ἐκ τῶν σφαγέντων τὸ 1967 31,769,297 πουλερικῶν ἐλήφθησαν 43,206 τόννοι κρέατος, ἥτοι τὸ μέσον βάρους τῶν σφαγέντων πουλερικῶν ἀνῆλθεν εἰς 1,36 χλγρ. κατὰ πουλερικὸν (κυρίως ὄρνιθιον).

Τὸ βάρους τῶν σφαζομένων κατὰ ταῦτα πουλερικῶν εἶναι ἱκανοποιητικὸν καὶ τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὸ γεγονός ὅτι ἡ πτηνοτροφία ἀσκουμένη κατὰ 50% σχεδὸν τοῦ συνολικοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου ὑπὸ βιοτεχνικὴν καὶ βιομηχανικὴν μορφήν ἔχει ὀργανωθῆ ἀρτίωτερον τῶν λοιπῶν κτηνοτροφικῶν κλάδων καὶ ἀσκεῖ εὐλογωτέραν ἀξιοποίησιν τῶν προϊόντων τῆς πρὸς κρεοπαραγωγῆν.

Β. Παραγωγή γάλακτος ἐν Ἑλλάδι

Δίδονται εἰς τὸν πίνακα 7 στοιχεῖα γαλακτοπαραγωγῆς κατ'εἶδος ζώου, ἐξ ὧν ἐμφαίνονται τὰ κάτωθι :

1ον. Ἡ συνολικὴ γαλακτοπαραγωγή τῆς χώρας ἀπὸ 483,000 τόννους τὸ 1950 ἀνῆλθεν εἰς 1,265,090 τόννους τὸ 1967, ἥτοι ἐνεφάνισε συνολικὴν αὐξησην κατὰ 161,92% ἢ 9,52% ἐτησίως.

Εἰδικώτερον μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1950-1960 ἡ συνολικὴ γαλακτοπαραγωγή ηὔξηθη κατὰ 9,05% ἐτησίως καὶ μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1960-1966 κατὰ 5,48% ἐτησίως. Τὸ 1967 ἡ γαλακτοπαραγωγή ἐνεφάνισεν ἐνιαίαν αὐξησην 41,884 τόννων ἢ 3,43%, ἐνῶ τὸ 1968 ἐμειώθη κατὰ 41,062 τόννους ἢ κατὰ 3,24% περίπου ἔναντι τοῦ 1967.

2ον. Τὸ 1950 τὸ παραγόμενον ἐν Ἑλλάδι γάλα (483,000 τόννοι) προήρχετο κατὰ 38,50% ἐκ προβάτων, κατὰ 29,87% ἐξ αἰγῶν (ἥτοι ἐξ αἰγοπροβάτων 68,37%), κατὰ 27,49% ἐξ ἀγελάδων καὶ κατὰ 4,12% ἐκ βουβάλων.

Τὸ 1960 τὸ γάλα προήρχετο ἐξ ἀγελάδων κατὰ 36,33%, κατὰ 34,01% ἐκ προβάτων, κατὰ 27,37% ἐξ αἰγῶν (ἥτοι ἐξ αἰγοπροβάτων, 61,38%) καὶ ἐκ βουβάλων κατὰ 2,20%.

Τὸ 1966 τὸ γάλα ἀγελάδων ἀπετέλει τὰ 42,75%, τὸ γάλα προβάτων τὰ 32,96%, τὸ γάλα αἰγῶν 23,13% (ἐπομένως τὸ γάλα αἰγοπροβάτων τὰ 56,09%) καὶ τὸ γάλα τῶν βουβάλων τὸ 1,15% τῆς συνολικῆς γαλακτοπαραγωγῆς.

Ἐπομένως κατὰ τὴν ἑπταετίαν παρατηροῦμεν :

1. Ὅτι τὸ γάλα ἀγελάδος ἐνεφάνισε συνολικὴν αὐξησην ἑπταετίας (1960-1966) ἀνερχομένην εἰς 56,39% ἢ 8,05% ἐτησίως, τὸ γάλα προβάτου συνολικὴν αὐξησην ἑπταετίας 28,78% ἢ ἐτησίως 4,1% καὶ τὸ γάλα αἰγὸς συνολικὴν αὐξησην ἑπταετίας 12,29% ἢ ἐτησίως 1,75%.

2. Συνολικὴν αὐξησην συμμετοχῆς τοῦ γάλακτος ἀγελάδων ἐν τῇ παραγωγῇ, ἀνερχομένην εἰς 6,42% καὶ ἐπομένως μέσην ἐτησίαν αὐξησην τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀγελαδινοῦ γάλακτος κατὰ 0,9%. Καὶ τοῦτο χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς σχεδὸν διπλασιασθείσας εἰσαγωγὰς γάλακτος καὶ γαλακτοκομικῶν προϊόντων, ἅτινα προέρχονται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἐξ ἀγελαδινοῦ γάλακτος.

3. Μείωσιν συνολικὴν τῆς συμμετοχῆς τοῦ προβείου γάλακτος εἰς τὴν

Π ί ν α κ 7

Παραγωγή γάλακτος κατ' είδος ζώου εις τόννους κατά τὰ έτη 1950 — 1966

Είδος ζώου	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	1960
Άγελάδων	132,800	129,680	136,300	151,677	210,100	255,813	263,617	275,545	286,160	303,526	334,397
Βουβάλων	19,900	17,840	20,072	20,250	20,250	21,520	22,742	22,763	22,700	21,490	20,925
Προβάτων	186,000	187,869	173,060	241,548	256,526	297,675	280,280	274,913	295,601	308,165	313,065
Αιγών	144,300	146,149	141,435	187,361	178,120	224,882	216,285	214,903	234,162	244,601	251,991
Σύνολον	483,000	481,538	470,867	600,836	664,996	799,790	782,984	788,124	838,623	877,782	920,378

Είδος ζώου	1961	1962	1963	1964	1965	1966	1967	1968
Άγελάδων	361,038	426,624	437,043	450,000	491,614	522,969	520,759	
Βουβάλων	20,785	21,086	19,537	19,000	18,467	14,072	8,466	
Προβάτων	328,354	347,198	358,373	352,000	332,983	403,189	415,510	
Αιγών	275,599	296,720	295,236	294,000	286,530	282,976	320,355	
Σύνολον	985,776	1,091,628	1,102,189	1,115,000	1,129,594	1,223,206	1,265,090	1,224,028
Γάλα παστε- ρισθών		52,272	74,901	68,537	93,090	110,668		
Γιαούρτη βιο- μηχανική		4,391	7,869	9,181	9,851	10,878		

Πίναξ 8

Ἐμφαίνων τὴν σύνθεσιν τῶν ἀμελγόμενων ἀγελάδων κατὰ κατηγορίαν καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν παραχθὲν γάλα κατὰ τὰ ἔτη 1956—1960—1966

	1956				1960	
	ἀμελγόμενοι ἀγελ.		παραχθὲν γάλα		ἀμελγόμενοι ἀγελ.	
	κεφαλαί	%	τόννοι	%	κεφαλαί	%
Ἐγχώριοι ἀβελτίωτοι	243,397	72,43	117,884	44,70	253,600	66,58
» βελτιωμένοι	62,027	18,45	62,000	23,51	89,395	23,47
Ξενικαὶ ἐξηυγετισμένοι	30,607	9,10	83,793	31,77	37,890	9,94
Σύνολον	336,031		263,677		380,885	

	1960		1966			
	παραχθὲν γάλα		ἀμελγόμενοι ἀγελ.		παραχθὲν γάλα	
	τόννοι	%	κεφαλαί	%	τόννοι	%
Ἐγχώριοι ἀβελτίωτοι	122,742	38,90	155,039	31,35	73,025	13,96
» βελτιωμένοι	87,578	27,75	283,320	57,29	303,601	58,05
Ξενικαὶ ἐξηυγετισμένοι	105,205	33,32	56,107	11,34	146,343	27,98
Σύνολον	315,525		494,466		522,969	

συνολικὴν γαλακτοπαραγωγὴν ἀνερχομένην εἰς 1,05% καὶ ἐπομένως μέσην ἔτησίαν μείωσιν 0,15%.

4. Μείωσιν συνολικὴν τῆς συμμετοχῆς τοῦ αἰγείου γάλακτος εἰς τὴν συνολικὴν γαλακτοπαραγωγὴν ἀνερχομένην εἰς 4,24% καὶ ἐπομένως μέσην ἔτησίαν μείωσιν 0,60%.

5. Συνολικὴν μείωσιν τῆς συμμετοχῆς τοῦ γάλακτος βουβάλου εἰς τὴν συνολικὴν γαλακτοπαραγωγὴν ἀνερχομένην εἰς 0,15%.

Παρατηροῦμεν κατὰ ταῦτα συνεχῆ αὐξήσιν, ἀπόλυτον καὶ σχετικὴν, τοῦ γάλακτος τῶν ἀγελάδων, σχετικῶς μειωμένην αὐξήσιν τοῦ γάλακτος τῶν προβάτων, σταθερότητα εἰς τὴν παραγωγὴν αἰγείου γάλακτος μεταξύ τῶν ἐτῶν 1961 καὶ 1966 καὶ σαφῆ μείωσιν τοῦ γάλακτος τῶν βουβάλων.

Τὰ προσωρινὰ στοιχεῖα τῆς ὀλικῆς γαλακτοπαραγωγῆς τῶν ἐτῶν 1967 καὶ 1968 δεικνύουν σημαντικὴν αὐξήσιν τῆς γαλακτοπαραγωγῆς κατὰ τὸ ἔτος 1967, ἐνῶ τὸ 1968, λόγῳ τῆς μείωσέως τοῦ ζωικοῦ κεφαλαίου καὶ λόγῳ δυσμενῶν καιρικῶν συνθηκῶν ἡ γαλακτοπαραγωγή ἔμειώθη εἰς τὰ παραγωγικὰ ἐπίπεδα τοῦ 1966. Ἐνδιαφέρουσα εἶναι ἐπίσης ἡ σημαντικὴ αὐξήσιν τῆς

ποσότητας του καταναλωθέντος παστεριωμένου γάλακτος και της βιομηχανικώς παρασκευασθείσης γιουρτής. Διά τὰ ἔτη 1967 και μέχρις ἀρχῶν τοῦ 1970 ἡ κατανάλωσις τοῦ παστεριωμένου γάλακτος και τῆς βιομηχανικῶς παρασκευαζομένης γιουρτής φαίνεται ὅτι αὐξάνει συνεχῶς.

Ἡ γαλακτοπαραγωγή ἀπάντων τῶν γαλακτοφόρων ζώων μεταξύ τῶν ἐτῶν 1960 και 1966 ἠϋξήθη, κυρίως λόγω τῆς αὐξήσεως τῆς κατὰ κεφαλὴν ἀποδόσεως τῶν διατηρουμένων ζώων, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τούτων δὲν ἠϋξήθη ἀναλογικῶς.

Ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ παρατιθεμένου εἰς τὴν σελίδα 200 πίνακος 8 διαπιστοῦται ὅτι, τὸ 1960, τὸ παραγόμενον ὑπὸ τῶν ἀγελάδων γάλα προήρχετο κατὰ 66,57% ἐξ ἀγελάδων ἀβελτιώτων, κατὰ 23,45% ἐκ βελτιωμένων και κατὰ 9,96% ἐκ ξενικῶν ἐξηυγενισμένων ζώων.

Τὸ 1966 αἱ ἐντόπια ἀβελτιώτοι ἀγελάδες παρήγαγον τὸ 31,35% αἱ βελτιωμέναι τὸ 57,29% και αἱ ξενικαὶ ἐξηυγενισμέναι τὸ 11,34% τοῦ παραχθέντος ἀγελαδικοῦ γάλακτος.

Εἰς τὸν πίνακα 9 δίδεται ἡ κατὰ κεφαλὴν ἀπόδοσις γάλακτος τῶν ὑπὸ διαφόρους μορφᾶς ἐκμεταλλεύσεως διατηρουμένων ζώων.

Πίναξ 9

Μέση κατὰ κεφαλὴν ἀπόδοσις γάλακτος ζώων εἰς χιλιόγραμμα

Εἶδος ζώου	1960	1966
Ἀγελάδων ἐγχωρίων ἀβελτιώτων	484	471
» » βελτιωμένων	980	1,072
» ξενικῶν ἐξηυγενισμένων	2,777	2.608
Μέση ἀπόδοσις εἰς γάλα ἀγελάδων	828	1,058
Πρόβατα οἰκόσιτα	102,5	
» ἡμιοικόσιτα	75,2	
» χωρικά μὴ κινούμενα	47,4	
» » μετακινούμενα	44,6	
» νομαδικὰ	40,8	
Σύνολον	49,39	66,4
Αἴγες οἰκόσιτοι	161,1	
» ἡμιοικόσιτοι	105,5	
» ποιμενικὰ μὴ μετακινούμενα	64,5	
» » μετακινούμενα	58,8	
» νομαδικὰ	52,8	
Σύνολον	72,01	99,9

Ἐκ τῶν στοιχείων τούτων τεκμαίρονται τὰ κάτωθι :

Ὡς πρὸς τὰς ἀγελάδας τὰ πρόβατα καὶ τὰς αἴγας ἢ μεταξύ τῶν ἐτῶν 1960 καὶ 1966 σημειωθείσα αὐξήσεις τῶν ἀποδόσεων κατὰ κεφαλὴν ἀνέρχεται διὰ τὰς ἀγελάδας εἰς 230 χλγρ., ἢ 27,77%. Ἡ ἔτησίαι ἐπομένως αὐξήσεις ἀνῆλθεν εἰς 3,96%. Διὰ τὰ πρόβατα ἢ αὐξήσεις ἀνῆλθεν εἰς 17,01 χλγρ. ἢ 34,44%. Ἡ ἔτησίαι ἐπομένως αὐξήσεις κατὰ κεφαλὴν γαλακτοπαραγωγοῦ προβάτου ἀνῆλθεν εἰς 4,92%.

Εἰς τὰς αἴγας ἢ κατὰ κεφαλὴν αὐξήσεις τῆς γαλακτοπαραγωγῆς ἀνῆλθεν εἰς 27,89 χλγρ. ἢ εἰς 38,73^ο /_ο. Ἡ ἔτησίαι ἐπομένως αὐξήσεις τῆς κατὰ κεφαλὴν γαλακτοπαραγωγῆς τῶν αἰγῶν ἀνῆλθεν εἰς 5,53^ο /_ο.

Ἡ σημειωθείσα οὕτως αὐξήσεις ἰδίαι εἰς τὰς ἀγελάδας, ἀνελθοῦσα εἰς 3,96^ο /_ο ἔτησίως εἶναι λίαν χαμηλὴ καὶ ἀπολύτως δυσανάλογος πρὸς τὴν σημειωθείσαν κατὰ τὴν προγενεστέραν περίοδον σημαντικὴν βελτίωσιν τοῦ κληρονομικοῦ δυναμικοῦ τῶν ἀγελάδων τῆς χώρας διὰ τῆς τεχνητῆς σπερματεγχύσεως, δεδομένου ὅτι μέχρι τοῦ 1966 εἶχον ἐνεργηθῆ 1,887,215 ἐγχύσεις ἐπὶ τῶν ἀγελάδων καὶ εὐρίσκονται ἐν παραγωγῇ 283,320 ἐγχώριοι βελτιωμένοι κεφαλαὶ ἀγελάδων, τῶν ὁποίων ἡ παραγωγικὴ ἰκανότης ὑπολογίζεται εἰς 2,000-2,500 χλγρ. γάλακτος ἔτησίως.

Ἄνεξήγητος παραμένει δι' ἡμᾶς ἡ ἐμφανιζομένη μείωσις τῆς γαλακτοπαραγωγῆς τῶν ξενικῶν ἐξηγυετισμένων ἀγελάδων.

Τὸ πρόβλημα ἐπομένως τῆς αὐξήσεως τῆς γαλακτοπαραγωγῆς τῶν ἀγελάδων τῆς χώρας εἶναι πρόβλημα καθαρῶς διατροφῆς. Αἱ ἀγελάδες μας ὑποσιτίζονται διότι ἡ τιμὴ τῶν κτηνοτροφῶν εἶναι δυσανάλογως ὑψηλὴ ἔναντι τῆς τιμῆς ἣν ἀπολαμβάνουν οἱ ἀγελαδοτρόφοι ἐκ τοῦ γάλακτος ἀγελάδων.

Ἡ σημαντικώτερα αὐξήσεις τῆς γαλακτοπαραγωγῆς τόσον τῶν προβάτων ὅσον καὶ τῶν αἰγῶν ὀφείλεται ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰς τὴν διατήρησιν ζώων καλλιτέρου κληρονομικοῦ δυναμικοῦ γαλακτοπαραγωγῆς, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ κυρίως εἰς τὸ γεγονός τῆς καλλιτέρας διατροφῆς τῶν ζώων τούτων εἰς τὰς βόσκας (ὄπου ταῦτα διατρέφονται) λόγῳ τοῦ μειωθέντος σημαντικῶς ἀριθμοῦ αὐτῶν, ὡς καὶ τῆς χωρηγουμένης ἤδη συμπληρωματικῆς διατροφῆς διὰ καρπῶν. Ἡ ἐνεργηθεῖσα γενετικὴ βελτίωσις τοῦ κληρονομικοῦ δυναμικοῦ τῶν προβάτων εἶναι μᾶλλον περιορισμένη, ἐνῶ τὸ ποσοστὸν τῶν βελτιωθεισῶν κληρονομικῶς αἰγῶν εἶναι σημαντικώτερον.

Πάντως ἢ κατὰ κεφαλὴν γαλακτοπαραγωγή ὄλων τῶν κατοικιδίων μας ζώων εἶναι λίαν χαμηλὴ καὶ οὕτω τὸ παραγόμενον ἐν τῇ χώρᾳ γάλα ἔχει ὑψηλὸν κόστος παραγωγῆς.

Βάσει μελέτης τοῦ Καθηγητοῦ Γ. Κιτσοπανίδου, τὸ παραγόμενον ἐν Ἑλλάδι γάλα ἀγελάδων, συναρτήσῃ τῆς ἔτησίαις ἀποδόσεως τούτων ὑπὸ ἑλληνικὰς συνθήκας γεωργικῆς παραγωγῆς (κόστος κτηνοτροφῶν, ἡμερομισθίων, χρεωλυσιῶν, ἀποσβέσεως κεφαλαίων κλπ.) ἔχει ὡς κάτωθι :

Δαπάναι και κόστος παραγωγής αγελάδος και γάλακτος συναρτήσεται αποδόσεως γάλακτος, όταν η δαπάνη κτηνοτροφών στηρίζεται εις την μέσην τιμήν αγοράς των η τὸ μέσον κόστος παραγωγής των ἀντιστοιχῶς

Κλάσεις ἀποδόσεως (χλγ.γαλ /κεφ.)	Δαπάναι και κόστος παραγωγής					
	Ζωοτροφαι εις τιμήν αγοράς			Ζωοτροφαι εις τιμήν κόστους παραγωγής		
	ἀγελάδος δρχ./κεφ.	γάλακτος		ἀγελάδος δρχ./κεφ.	γάλακτος	
		ἀναλογ. δρχ./χγρ.	ἀφαιρ. δρχ./χγρ.		ἀναλογ. δρχ./χγρ.	ἀφαιρ. δρχ./χγρ.
Μέχρι 1000	5,260	4,12	5,00	4,716	3 66	4,21
1001 – 1500	6,871	3,63	3,94	6,067	3,17	3,29
1501 – 2000	8,371	3,33	3,48	7,313	2,90	2,90
2001 – 2500	9,365	3,07	3,12	8,299	2,65	2,57
2501 – 3000	10,273	2,80	2,78	8,928	2,41	2,28
3001 – 3500	11,447	2,70	2,66	9,829	2,29	2,15
3501 – 4000	12,323	2,56	2,49	10,529	2,16	2,01
4001 – ἄνω	13,380	2,41	2,33	11,455	2,04	1,88

Ἄλλὰ τὸ γάλα και τὰ γαλακτοκομικά προϊόντα, ἐξ ὧν ὁ Ἕλλην ἀκόμη και σήμερον (1970) προσπορίζεται τὸ μεγαλύτερον ποσοστὸν τῶν πρωτεϊνῶν ζωικῆς προελεύσεως, ὑστερεῖ σημαντικῶς και ἀπὸ ἀπόψεως ποιότητος. Τὸ προσκομιζόμενον πρὸς νωπήν κατανάλωσιν ἢ παραγωγήν εὐγενῶν ποιότητων τυρῶν γάλα, ὅλων τῶν κατηγοριῶν τῶν κατοικιδίων γαλακτοπαραγωγικῶν ζώων, εἶναι λίαν χαμηλῆς ποιότητος και ἐνίοτε ἀκατάλληλον πρὸς παστερίωσιν ἢ πρὸς παραγωγήν εὐγενῶν τυρῶν, λόγῳ τῶν πρωτογόνων και ἀνθυγεινῶν συνθηκῶν παραγωγῆς και διακινήσεως μέχρι τῶν ἐργοστασίων.

Ἡ παρὰ ἑκατοντάδων χιλιάδων μικρῶν ἐκτροφῶν (1-10 ἀγελάδων) ἀμελῆς και διακίνησις τοῦ γάλακτος εἶναι ἀδύνατον νὰ ὀργανωθῆ διὰ τὴν παραγωγήν γάλακτος εὐγενοῦς ποιότητος και καθαροῦ τόσοσιν διὰ νωπήν κατανάλωσιν (μετὰ παστερίωσιν) ὅσον και διὰ παραγωγήν τυρῶν, βουτύρου, γιαούρτης, παγωτῶν καλλῆς ποιότητος.

Περὶ τοῦ τρόπου ἐξοικονομίσεως τοῦ ἐν Ἑλλάδι παραγομένου γάλακτος δίδονται στοιχεῖα εις τὸν κατωτέρω πίνακα 10.

Ἐκ τοῦ πίνακος 10 ἐμφαίνεται ὅτι 47,2% τοῦ γάλακτος (και δὴ τὸ πλεῖστον τῆς ποσότητος τοῦ παραγομένου προβείου και αἰγείου γάλακτος) χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν παραγωγήν μαλακῶν και σκληρῶν τυρῶν, 44,8% (και δὴ τὸ πλεῖστον τοῦ ἀγελαδινοῦ γάλακτος) καταναλίσκεται ὡς νωπὸν (παστεριωμένον εις ποσοστὸν πλέον τοῦ ἡμίσεος) και μόνον μικρὸν ποσοστὸν 7% χρησιμοποιεῖται κυρίως διὰ τὴν παραγωγήν βουτύρου-μυζήθρας διὰ τὸ ἔτος 1966.

Π ί ν α ξ 10

Ἐμφαίνων τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ παραγομένου ἐν τῇ χώρα γάλακτος
κατὰ τὰ ἔτη 1956, 1960, 1966

	1956		1960		1966	
	τόννοι	%	τόννοι	%	τόννοι	%
Διὰ νωπὸν	328,596	42	364,526	40,4	559,742	45,8
» τυρούς σκληρούς	104,313	13,3	123,571	13,7	156,515	12,8
» » μαλακοῦς	262,291	33,5	313,550	34,8	421,125	34,4
» σύνολον τυρῶν	366,604	46,8	437,121	48,5	577,640	47,2
» βούτυρον	84,222	10,8	95,204	10,5	79,698	6,5
» μυζήθραν	3,562	0,4	4,655	0,5	6,126	0,5
Σύνολον	782,984		901,506		1,223,206	

Πλέον τούτων διαπιστοῦται ὅτι μεταξύ τῶν ἐτῶν 1960 καὶ 1966 (ἑπταετία) τὸ ποσοστὸν τοῦ καταναλωθέντος γάλακτος ὡς νωποῦ ἀπὸ 40,4% ἀνήλθεν εἰς 45,8% τῆς συνολικῶς παραχθείσης ποσότητος γάλακτος. Ἡ ἔτησις κατὰ ταῦτα αὐξήσις τοῦ ποσοστοῦ ἀνήλθε κατὰ μέσον ὄρον εἰς 0,77% τῆς συνολικῆς γαλακτοπαραγωγῆς.

Ἀντιθέτως, κατὰ τὴν αὐτὴν ἑπταετίαν τὸ ποσοστὸν τῆς συνολικῆς γαλακτοπαραγωγῆς τὸ χρησιμοποιηθὲν διὰ παραγωγὴν τυρῶν ἐμειώθη ἀπὸ 48,5% τὸ 1960 εἰς 47,2% τὸ 1966 ἦτοι κατὰ 1,3%. Ἡ μέση ἔτησις μείωσις τοῦ ποσοστοῦ τοῦ τυροκομημένου γάλακτος ἀνήλθεν εἰς 0,186%.

Ἡ μείωσις αὕτη ἀνήλθεν εἰς μὲν τοὺς σκληροὺς τυρούς εἰς 0,9% κατὰ τὴν ἑπταετίαν καὶ ἐπομένως εἰς 0,126% ἔτησίως, εἰς δὲ τοὺς μαλακοὺς τυρούς εἰς 0,4% τὴν ἑπταετίαν ἢ εἰς 0,057% ἔτησίως.

Τὸ 1966 παρήχθησαν συνολικῶς 104,738 τόνοι τυροῦ ἐκ τῶν χρησιμοποιηθέντων πρὸς τυροκόμισιν 577,640 τόννων γάλακτος. Ἐπομένως δι' ἕκαστον χιλιόγραμμον παραχθέντος τυροῦ ὑπολογίζεται ὅτι ἐχρησιμοποιήθησαν 5,515 χλγρ. γάλακτος ὄλων τῶν κατηγοριῶν.

Ἄν καὶ τὰ τελευταῖα 10 ἔτη ἐσημειώθησαν ἔναι πρόοδοι εἰς τὴν βιομηχανικὴν ἐπεξεργασίαν τοῦ γάλακτος διὰ τῆς δημιουργίας ἀρκετῶν βιομηχανικῶν συνεταιριστικῶν κυρίως μονάδων παστεριώσεως καὶ τυροκομῆσεως, ἐν τούτοις, λόγῳ ἄφ' ἑνὸς μὲν τῶν δυσμενεστάτων συνθηκῶν παραγωγῆς καὶ διακινήσεως τοῦ γάλακτος (ἐξ ἑκατοντάδων χιλιάδων ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων) καί, ἄφ' ἑτέρου, τῶν ἐπικρατησάντων εἰς πολλὰς περιπτώσεις κοινωνικῶν μᾶλλον κριτηρίων ἰδρύσεως θηρσιγενῶν βιομηχανικῶν μονάδων, ἢ μέχρι σήμερον βιομηχανικὴ ἐπεξεργασία τοῦ γάλακτος εἶναι καὶ πολυδάπανος καὶ παράγει προϊόντα, ἅτινα δὲν εἶναι συχνὰ ἱκανοποιητικῆς ποιότητος.

Ἄτυχῶς αἱ συνεταιριστικαὶ βιομηχαναί, ἀσκοῦσαι ὑπὲρ τὸ δέον κοι-

ωνομικήν μάλλον πολιτικήν, δὲν ὑποβοηθοῦν τὴν βελτίωσιν τῆς ποιότητος τοῦ παραδιδόμενου γάλακτος, ἐπιδεικνύουσαι σχεδὸν πάντοτε μεγάλην ἀνοχήν ὡς πρὸς τὴν ποιότητα, οὔτε εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκσυγχρονίζουσι ἱκανοποιητικῶς τὰς μονάδας των διὰ τοῦ καταλλήλου ἐμφύχου ὑλικοῦ καὶ μηχανικῶν καὶ ἠλεκτρονικῶν μέσων.

Δίδομεν εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα 11 ἀπόλυτα καὶ ποσοστικά στοιχεῖα περὶ τῆς παραγωγῆς καὶ χρησιμοποίησεως τοῦ παραχθέντος κατὰ τὸ 1966 γάλακτος ἐν Ἑλλάδι.

Ἐκ τῶν στοιχείων τοῦ πίνακος 11 τεκμαίρεται ὅτι :

1. Ἡ συνολικὴ γαλακτοπαραγωγή τοῦ 1966 προήρχετο κατὰ 42,75% ἐκ γάλακτος ἀγελάδος, 1,15% ἐκ γάλακτος βουβάλου, 32,96% ἐκ γάλακτος προβάτων καὶ 23,13% ἐκ γάλακτος αἰγῶν.

2. Τὸ παραχθὲν γάλα ἀγελάδος τὸ ἔτος τοῦτο ἐχρησιμοποιήθη κατὰ 71,84% ὡς νωπὸν, 12,48% διὰ παρασκευὴν μαλακῶν τυρῶν, 5,73% διὰ παρασκευὴν σκληρῶν τυρῶν (συνολικῶς διὰ τυροῦς 18,22%), καὶ κατὰ 9,93% διὰ παραγωγὴν βουτύρου.

3. Τὸ παραχθὲν γάλα βουβάλων ἐχρησιμοποιήθη εἰς ποσοστὸν 49,85% διὰ παραγωγὴν καΐμακίου, εἰς ποσοστὸν 35,80% ὡς νωπὸν καὶ εἰς ποσοστὸν 14,34% διὰ παραγωγὴν τυρῶν.

4. Τὸ παραχθὲν γάλα προβάτων ἐχρησιμοποιήθη εἰς ποσοστὸν 79,36% διὰ παραγωγὴν τυρῶν (57,41% διὰ μαλακοῦς καὶ 21,95% διὰ σκληροῦς) εἰς ποσοστὸν 18,34% ὡς νωπὸν, εἰς ποσοστὸν 1,33% διὰ παραγωγὴν βουτύρου καὶ εἰς ποσοστὸν 0,73% διὰ παραγωγὴν μωζήθρας.

5. Τὸ παραχθὲν γάλα αἰγῶν ἐχρησιμοποιήθη εἰς ποσοστὸν 56,66% διὰ παραγωγὴν τυρῶν (43,24% μαλακῶν καὶ 13,42% σκληρῶν τυρῶν) εἰς ποσοστὸν 37,07% ὡς νωπὸν, εἰς ποσοστὸν 5,14% διὰ παραγωγὴν βουτύρου καὶ εἰς ποσοστὸν 1,11% διὰ παραγωγὴν μωζήθρας.

6. Τὸ σύνολον τοῦ παραχθέντος τὸ 1966 γάλακτος ἐχρησιμοποιήθη κατὰ 47,22% διὰ παραγωγὴν τυρῶν (34,42% μαλακῶν καὶ 12,79% διὰ παραγωγὴν σκληρῶν τυρῶν), 45,76% ὡς νωπὸν, 6,51% διὰ παραγωγὴν βουτύρου καὶ 0,50% διὰ παραγωγὴν μωζήθρας.

Ἐξ ἄλλου, τὰ συνολικὰ ποσὰ καὶ ἡ ἑκατοστιαία ἀναλογία τοῦ καταναλωθέντος γάλακτος α) ὡς νωποῦ δίδονται εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα διὰ τὸ ἔτος 1966 εἰς τόννους.

Π ί ν α ξ 11

Παραγωγή και επεξεργασία γάλακτος διά τὸ ἔτος 1966

Παραγωγή γάλακτος	Ἀγελάδων	Βουβάλων	Προβάτων	Αιγῶν	Σύνολον
Ἀμελγόμεναι κεφαλαί	494,486	22,165	6,071,217	2,832,524	
Μέση ἀπόδοσις εἰς χλγρ.	1,058, —	635,9	66,4	99,9	
Παραγωγή εἰς τόνους	522,969 ἢ 42,75 % τοῦ συνόλου	14,072 ἢ 1,15 % τοῦ συνόλου	403,189 ἢ 32,96 % τοῦ συνόλου	282,976 ἢ 23,13 % τοῦ συνόλου	1,223,206

Χρησιμοποιήσις γάλακτος	παρα- γωγή εἰς τόνους	% τοῦ συνόλου	παρα- γωγή εἰς τόνους	% τοῦ συνόλου	παρα- γωγή εἰς τόνους	% τοῦ συνόλου	παρα- γωγή εἰς τόνους	% τοῦ συνόλου	σύνολον	% τοῦ συνόλου
Διὰ νοπῶν	375,724	71,84	5,038	35,80	74,071	18,37	104,909	37,07	559,742	45,76
Διὰ μαλακοῦ τυροῦ	65,309	12,48	1,976	14,04	231,478	57,41	122,362	43,24	421,125	34,42
» σκληροῦ τυροῦ	29,995	5,73	42	0,29	88,493	21,94	37,985	13,42	156,515	12,79
» σύνολον τυρῶν	95,304	18,22	2,018	14,34	319,971	79,36	160,347	56,66	577,640	47,22
» βούτυρον	51,941	9,93	7,016	49,88	6,176	1,53	14,565	5,14	79,698	6,51
» μυζήθραν	—	—	—	—	2,917	0,72	3,155	1,11	6,012	0,50

Σύνολον νωποῦ	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
559,742	375,724	5,038	74,071 1	0,409
100% ₀	67,12% ₀	0,90% ₀	13,23% ₀	18,74% ₀

β) Συνολική καὶ ἑκατοστιαία σύνθεσις γάλακτος πρὸς παραγωγὴν μαλακῶν τυρῶν.

Σύνολον	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
421,125	65,309	1,976	231,478	122,362
100% ₀	15,50% ₀	0,47% ₀	54,96% ₀	29,05% ₀

γ) Συνολική καὶ ἑκατοστιαία σύνθεσις γάλακτος πρὸς παραγωγὴν σκληρῶν τυρῶν.

Σύνολον	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
156,515	29,995	42	88,349	37,985
100% ₀	19,16% ₀	0,02% ₀	56,44% ₀	24,26% ₀

δ) Συνολική καὶ ἑκατοστιαία σύνθεσις γάλακτος πρὸς παραγωγὴν συνόλου τυρῶν.

Σύνολον	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
577,640	95,304	2,018	319,971	160,34
100% ₀	16,49% ₀	0,34% ₀	55,39% ₀	27,75% ₀

ε) Συνολική καὶ ἑκατοστιαία σύνθεσις γάλακτος πρὸς παραγωγὴν βουτύρου.

Σύνολον	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
79,698	51,941	7,016	6,176	14,565
100% ₀	65,17% ₀	8,80% ₀	7,74% ₀	18,27% ₀

στ) συνολική καὶ ἑκατοστιαία σύνθεσις γάλακτος πρὸς παραγωγὴν μυζήθρας.

Σύνολον	ἀγελάδων	βουβάλων	προβάτων	αἰγῶν
6,126	—	—	2,971	3,155
100% ₀	—	—	48,49% ₀	51,50% ₀

Έπομένως τὸ καταναλισκόμενον ὡς νωπὸν γάλα κυρίως προέρχεται ἐξ ἀγελάδων καὶ δευτερευόντως ἐξ αἰγῶν καὶ προβάτων.

Πλέον τοῦ ἡμίσεος τοῦ συνολικοῦ τυροκομουμένου γάλακτος προέρχεται ἐκ προβάτων, 27,75% ἐξ αἰγῶν καὶ μόνον 16,49% ἐξ ἀγελάδων.

Τὸ διὰ τὴν παραγωγὴν βουτύρου χρησιμοποιούμενον γάλα προέρχεται κυρίως ἐξ ἀγελάδων (65,17%) καὶ δευτερευόντως ἐξ αἰγῶν (18,27).

Πρὸς παραγωγὴν μυζήθρας χρησιμοποιεῖται κυρίως γάλα αἰγῶν (51,50%) καὶ γάλα προβάτων (48,49%).

Γ. Παραγωγή ὠδῶν

Ἡ παραγωγή ὠδῶν διεκυμάνθη ὡς κάτωθι ἀπὸ τοῦ 1961.

Ἔτος	Τόννοι	ΕΑΔ	Τεμάχια
1960	53,124		
1961	50,695		
1962	52,139		
1963	64,481		
1964	62,766		1,255,313,000
1965	81,667	+ 30,11%	1,633,351,000
1966	87,285	+ 6,87%	1,745,695,000
1967	87,557	+ 0,31%	1,751,150,000
1968	82,382	- 5,91%	

Ὁ μέσος ὅρος αὐξήσεως ἑτησίας παραγωγῆς τῆς περιόδου 1960-1968 ἀνῆλθεν εἰς 6,11%.

Ἐπομένως ἐν τῇ παραγωγῇ ὠδῶν διαπιστοῦται μίᾳ ἀκανόνιστος πλὴν ὁμως σοβαρὰ αὐξήσεις μέχρι τὸ 1967. Μόνον τὸ 1968 ἐμφανίζεται σημαντικὴ μείωσις τῆς ὠοπαραγωγῆς.

Δ. Παραγωγή ἰχθυηρῶν

Εἰς τὸν κατωτέρω πίνακα 12 ἐμφαίνεται ὅτι ἡ παραγωγή κατεψυγμένων ἰχθυηρῶν βαίνει συνεχῶς ἀνερχομένη, ἐνῶ ἡ παραγωγή νωπῶν παραμένει μᾶλλον σταθερά.

Πίναξ 12.
Έγχωριος παραγωγή ίχθυερών

	1965				1966				1967			
	Σύνολον	Κατεψ.	Νωπά	ΕΑΔ	Σύνολον	Κατεψ.	Νωπά	ΕΑΔ	Σύνολον	Κατεψ.	Νωπά	ΕΑΔ
Γενικόν σύνολον	82,312	28,853	53,459	82,816	30,062	52,756	+ 0,61	85,084	31 589	53,494	+ 2,77	
Ίχθύες	73,180	23,540	49,640	75,423	26,422	49,001	+ 3,06	77,817	28,813	49,639	+ 3,17	
Κεφαλόποδα	6 622	4,446	2,176	4,956	2,960	1,998	- 25,12	4,716	2,718	1,998	- 4,85	
Μαλακόστρακα	1,890	876	1,023	1,583	680	903	- 20,47	1,890	688	1,202	- 2,25	
Όστρακοειδή	621	-	621	853	-	8,853	+ 37,30	661	-	661	+ 2,25	